

Det här verket är upphovrättskyddat enligt *Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*. Det har digitaliserats med stöd av Kap. 1, 16 § första stycket p 1, för forskningsändamål, och får inte spridas vidare till allmänheten utan upphovsrättsinnehavarens medgivande.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work is protected by Swedish Copyright Law (*Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*). It has been digitized with support of Kap. 1, 16 § första stycket p 1, for scientific purpose, and may no be disseminated to the public without consent of the copyright holder.

All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1

MILJON HUSMÖDRAR finns i Sverige. Vad ha de att säga?
- Jo, om hemmens alla otillfredsställda behov fylldes skulle
produktionen sättas i gång, maskinerna utnyttjas och alla
arbetsvilliga händer få sysselsättning. Den ökade köpkraften
får vi endast genom höjda löner och tryggt arbete.

morgonbris

JULI Nr 7
1 9 3 6
Pris 35 öre

TONI SENDER:

"De svenska kamraternas
arbete är synnerligen
mönstergillt"

MORGONBRISLINJEN VINNER MARK KAMRATERNA I ANDRA LÄNDER PLANERA RESEUTBYTEN

I anslutning till den internationella kvinnokommitténs beslut om att medlemmarna skulle söka arrangera reseutbyte mellan de olika landsorganisationerna, vilket beslut tillkom med anledning av de goda erfarenheterna från Morgonbrisresorna, planera nu Schweiz socialdemokratiska kvinnor en gruppresa till Belgien. Resan skall omfatta en vecka, vars schema upptar en rad intressanta utflykter och studiebesök. De belgiska kamraterna ha redan svarat med att uttrycka en förhoppning om att få återgälda besöket genom en gruppresa till Schweiz nästa år.

Till Sverige väntas i juli en ny engelsk grupp under ledning av mrs Ruth Dalton och den 28—30 juli får Morgonbris besök av femton amerikanare, som styr färden hit under miss Thyra Edwards entusiastmerande guideskap. Under de första veckorna i augusti få vi även räkna som gäst en kvinnlig medlem av Labour Partys exekutiv mrs Gould från Cunningham.

MORGONBRISENQUETERNA VINNER OCKSÅ EFTERFÖLJD

Som framgår av artikel inne i tidningen har våra engelska kamrater med stor framgång gjort en rundfråga till arbetarhemmen angående deras kostförhållanden och går nu med hänvisning till resultatet fram med en husmödrarnas paroll: ökad köpkraft — höjda löner. De schweiziska arbetarkvinnorna ha också satt igång med en undersökning av arbetarhemmens behov och bristande möjligheter att tillfredsställa dem. Alltså motsvarande undersökning som företogs av Morgonbris och kvinnoförbundet under rubriken Vad nytt behöva ni för edra hem, vilket uppslag föranledde den internationella kvinnokommittén att fatta beslut om att på sådana vägar söka organisera husmödrarna och väcka deras ansvarskänsla. "Det skall bli intressant, skriver Alice Pels i kvinnobilagan till Internationalens informationsblad — att om någon tid göra en jämförande studie av resultaten från dessa i de olika länderna företagna rundfrågorna. Det förefaller som om man vid en sådan jämförelse skulle kunna dra intressanta slutsatser beträffande läget, som skapats av de olika regeringarnas näringspolitik vare sig nu denna politik varit av deflationistisk karaktär eller inte."

Rapporterna från Sverige om dessa Morgonbrisresor och -enquêter föranleder också en annan av den internationella kommitténs ledamöter, förutvarande redaktören för den tyska Morgonbris, att i en för en amerikansk kvinnotidskrift avgiven berättelse om den socialdemokratiska kvinnorörelsen i de olika länderna, särskilt framhålla "de svenska kamraternas arbete som synnerligen mönstergivande, då de förstått att det inte räcker med möten och resolutioner utan att man måste anpassa sig efter tidens krav och utnyttja sådana metoder som svara mot den rådande mentaliteten."

Vi ha tillåtit oss att göra dessa små påpekanden med en litet bitter erinran om det motstånd från kamraters sida som mötte såväl vår behovsundersökning som Morgonbris första gruppresa — detta som ett observandum att liksom man inte utan vidare skall hoppa på allt nytt skall man ej heller utan allvarlig förutsättningslös prövning förkasta ett nytt uppslag, hur fantastiskt det än kan te sig vid första ögonkastet. —j.

N:r 7 + Årgång 32 morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

TIDNING FOR
Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.

REDAKTÖR o. ANSVARIG UTGIVARE:
Kaj Andersson
EKONOMICHEF: Greta Agerby

REDAKTION och EXPEDITION
Västmannagat. 2 n. b., STOCKHOLM
Tel. 118882, 118886. + POSTGIRO
N:r 50196.

PRENUMERATIONSPRIS:
Helt år kr. 4:—; lösnummer 35 öre.
Prenumeration kan ske på posten.

ANNONSPRIS:
Före och i text 60 öre per mm.
Efter text 50 " " "
Sista sidan (offsettryck): 1/1 sida kr. 550:—.
Innersida kr. 475:—. 1/2 sida kr. 250:—.
1/4 sida kr. 125:—

Kittlar, rymd 8 lit., kr. 5:30, 6:— och 8:20.

Durkslag kr. 1:50, skopa kr. 1:10, skumslev kr. 1:10, tratt kr. 1:—, litermätt graderade, kr. 2:—.

Skultunas vackra och praktiska *hushållskärl* äro märkta med *Skultuna* krona och försedda med dess sigill.

Konservkokare, rymd 13 liter,
kr. 12:—

Konservkokare, rymd 25 liter,
kr. 22:20

**Skultuna —
kvalitetsvara**

**Säljas i alla järn-
och bosättnings-
affärer.**

Morgonbris Varukatalog

NORDISK STUDIEVECKA

Mellan den 10—16 juli anordnas en nordisk studievecka, arrangerad av Nordiska folkhögskolans i Genève elevförbund, svenska eleverna vid Helsingör-skolan och den finska sektionen av Världsförbundet för upplysningsarbete. Kursen är förlagd till Järens folkhögskola vid Klepp belägen 2 km söder om Stavanger.

Deltagare väntas från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Studieveckan ingår som ett led i Genève-skolans kurser, och programmet för föredrag och diskussioner omfattar följande tre huvudavdelningar: Grunddagen i de nordiska folkens liv och historia, Nordsjöfolkens gemensamma problem och Vad vi ha lärt och kunna lära av England?

Följande föredragshållare komma att medverka: från Norge utrikesminister Koth, högskolerektor Erling Birkeland, förtroendemannen i norska sjömansunionen Alf Birkeland, Oslo, ordföranden i Norges redareförbund, skeppsredare Odjell, Bergen, rektor Olden, Stavanger, lektor Storstein, Oslo, d:r Sömme, Oslo och ordföranden i Rogalands fiskarlag Ramndal; från Danmark rektor J. Th. Arnfred, Askov och rektor Peter Manniche, Helsingör; från Sverige rektor Alf Ahlberg, Brunnsviks Folkhögskola; och från Finland sekreteraren i Arbetarnas Bildningsförbund Pekka Railo, Helsingfors.

I anslutning till kursen arrangeras flera utflykter, varvid deltagarna få tillfälle att studera västnorsk natur och livet såväl i fiskeläget Kvitingsö i den yttersta skärgården som i Sauda, ett av Norges nyaste och största industriföretag, beläget vid Ryfylkefjorden.

Avgiften för kursen är 40:— kr., inberäknat kost och logi på Järens folkhögskola, utflykterna på Jären, till Stavanger och Kvi-

tingsö. Anmälningsavgiften 10:— kr. skall sändas till fru Anne Sofie Kielland, Blekkelogsghøga, Oslo.

Utflykten till Sauda kostar kr. 7:50 extra, däri inberäknas måltider ombord.

Clara Lachmanns fond i Göteborg, vars ändamål är att främja det skandinaviska samarbetet, har anslagit 500 kr. till kursen. Dessa pengar skola användas till stipendier, täckande utgifterna under uppehållet på Klepp och eventuellt något av resekostnaderna. Dessa stipendier utdelas till mindre bemedlade kursdeltagare från Danmark och Sverige. Ansökan om stipendier, med behövliga upplysningar, skall sändas till folkskollärare Olov Leopold, S. Centralgatan 32, Gävle.

Enär järnvägen mellan Oslo och Stavanger inte är färdig kommer resan mellan Oslo och Jären att göras i "solskensbussar" d. v. s. moderna turistbussar. Dessa avgå från Oslo Östbanestation onsdagen den 8 juli kl. 10 och anlända till Järens folkhögskola torsdag kväll. Färden kommer att gå delvis utmed havet, delvis längre in i landet. Deltagarna komma att stifta bekantskap med en synnerligen skiftande natur, breda och trygga jordbruksbygder, mörka, stilla dalar, ljusa lider och trolska djup med brusande forsar, glittrande vatten, mörka skogar och leande idyller samt stränder där Nordsjön sjunger sin eviga sång.

Priset tur och retur med mat och logi under resan är 60:— kr. Hemresan sker fredagen den 17 juli kl. 8 med ankomst till Oslo lördag strax före nattågens avgång till Stockholm och Köpenhamn.

HJÄRNAN ELLER HÄNDERNA?

— När ungdomen samlas, varför samlas den alltid kring teoretiska diskussioner? Många är mer praktiskt än teoretiskt lagda, kunde de inte samlas i arbete med händerna? —

På den för tidens rörelser vakna Viggbyholmsskolan, där det även under sommaren råder en livlig kulturell verksamhet, har man gjort sig denna fråga, vilket lett till uppslaget att för praktiska ting intresserade under tiden 14 juli—9 augusti anordna kurser i träslöjd, vävnad, handarbete, bokbinderi och krukmakeri. Det är som synes både manlig och kvinnlig slöjd det är fråga om och det är också meningen att både manliga och kvinnliga deltagare ur skilda läger här skall samlas. Vad deltagarna skall få uppfattning om och en praktisk erfarenhet av är en sakligt betonad, enkel men estetiskt värdefull hantverkskonst. Den djupare innebörden av detta skönhetsmoment i vardagslivet skall belysas i föredrag av arkitekt Rob. Berghagen, fru Elsa Gullberg, d:r Akke Kumlien, arkitekt Carl Malmsten och dir. Åke Stavenow. 5—6 timmar per dag kommer att anslås till det praktiska arbetet. Resten av tiden anslås till bad, promenader, idrott och kamratföreläsningar med och utan diskussion.

Det finns ju redan förut många kurser på olika håll i praktisk slöjd. Vad som förefaller att här ge den speciella bouqueten, är att det praktiska hantverket satts in i sitt livssammanhang, sin betydelse för människans lycka och livsföring. Om man känner Viggbyholmsskolans anda av ödmjuk strävan efter nya livsformer och omdaning av människan genom en mera fördomsfri uppfostran, så förstår man att kursen där kan ge deltagarna inte bara en större händernas färdighet utan också nya andliga perspektiv. Arbetet i den trevliga keramikverkstaden eller i vävsalarna kommer att inspireras av kvällarnas tankeväckande diskussioner och av den muntra samvaron på soliga badklippor. I en vas eller ett bokband kommer att smältas in minnet av nya och väckande tankar.

B. L—r.

HAR NI BETÄNKTT?

Se här några utdrag från innehållet:
VID SYLTNING OCH KONSERVERING AV FRUKT

inbesparas mycket socker, om man tillsätter något natron. Genom denna tillsats förminskas fruktsyran väsentligt vid kokning av lingon, blåbär, krusbär, krikon, m. m.

LÄDERKONSERVERING.

Läddret tvättas noga med en ren svamp och klart vatten innehållande några droppar ättika. Blöt inte läddret alltför mycket. Under det läddret torkar, kan man göra en blandning av 4 delar äggvita och 3 delar linolja. Denna blandning penslas över läddret och ingnides med en mjuk trasa, tills en matt glans inställer sig. Detta är det bästa förfaringssättet vid läderkonsivering. Användes olämpligt läderlack blir följden, att läddret blir skört och spricker.

TVÄTTMEDEL.

Ett utmärkt tvättmedel erhålles om man kokar ½ kg. kastanjer i 2½—3 liter regnvatten och filtrerar det. Tvätten kokas däri utan tillsats av något tvålämne. Är tvätten stor kan man taga dubbel sats.

Dessa tre recept äro endast ett axplock av de över 250 recept boken innehåller.

Härnedan ytterligare en del ämnen som behandlas:

Medel mot nariga händer, Hkternar, håravfall, tidiga ryakor, grått hår, fräknar och vårtor. Första hjälp vid sjukdomsfall såsom slag- och svimningsanfall, överansträngda ögon, spolmask, insektsstyg. Medel mot insekter och andra skadedjur såsom bladlöss, mal, vägglöss, myror, hundloppor och råttor. Medel vid rengöring av väggar, golv och möbler. Förvaring och fläckuttagning på lädervaror. Borttagning av rost och andra fläckar från metall och tygvaror. Goda råd vid hushållet.

Vill Ni spara är denna praktiska uppslagsbok oumbärlig för Eder.

hur många småsaker Ni kunnat gjort själv om Ni endast vetat hur. Dessa småsummor som dagligen utgivas bli betydande till slut. Läs vidstående råd och kapitelutdrag från vår stora receptbok. Däri finner Ni en massa goda uppslag på vilka Ni sparar både tid och pengar. Den är populärt och lättfattat skriven och dess vittomfattande innehåll gör att Ni finner råd och recept för praktiskt taget allting. Vi garanterar att Ni på en månad flera gånger inbesparar den lilla kostnaden som boken betingar. Ifyll och insänd därför nedanstående kupong i dag. Porto i öppet brev 5 öre.

Förr 3:50

Nu 1:75
FRAKTFRITT

TILL FIRMA »NYTTIGA BÖCKER»

Box 58 — NORRKÖPING I

Var god sänd mig mot postförskott ..... st. ex. av Eder bok à 1:75.

Namn: .....

Bostad: .....

Postadress: .....

Skriv tydligt!

SVENSK SIRAP ÄR OUMBÄRLIG I SVENSK HUSMANSKOST

Det är just när det gäller tillagning av svensk husmanskost — sådan där mat, som är god och lättlagad och samtidigt jämförelsevis billig — som Sockerbolagets svenska sirap är en av de mest outhärliga och användbara ingredienserna. Tänk t. ex. på sådana saker som bruna bönor eller blodpudding, korvkaka eller russinkorv, korintsås eller brylépudding — i alla dessa fall och i många,

många dessutom har Ni användning för Sockerbolagets svenska sirap. För maträtter med en i övrigt kraftig och fyllig smak är Sockerbolagets sirap av typ D, den mörkare sirapen, speciellt framställd. Begär hos Er handlande Sockerbolagets sirap i glasflaskor eller glasburkar, de senare finnas av två olika format.

Socketbolagets SIRAP i glasförpackningar

Ett exempel på svensk husmanskost:

BRUNA BÖNOR

4 dl. bruna bönor
1½ liter vatten
4 msk. Sockerbolagets sirap D
3—4 msk. utspädd ättika
½ tsk. salt

Rensa och skölj bönorna. Låt dem ligga i blöt några timmar i det kalla vattnet. Sätt på dem i samma vatten och koka dem sakta mjuka. Smaka därefter noga av dem med sirap, ättika och salt.

Ur "Goda pepparkakor och annat gott".

Si. V. 56. 36.

Öppet kuvert, 5-öres frimärke.

Till
Sirapsbroschyren, Kungsgatan 7, Stockholm.
Var god sänd mig gratis och franko 1 ex.
av receptsamlingen "Goda pepparkakor och
annat gott".

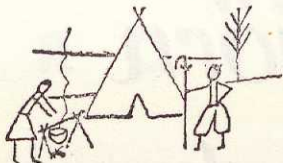
..... den ..... 1936.

Namn: .....

Adress: .....

196.

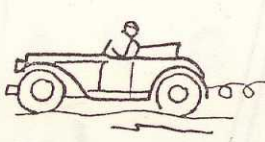
på camping

till fots

i bil

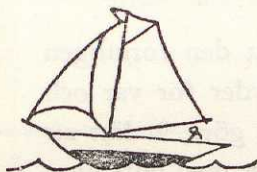
på motorcykel

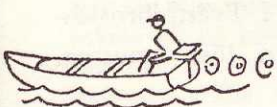
på cykel

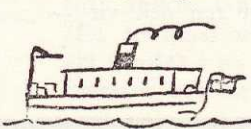
i segelbåt

i aktersnurra

på ångbåt

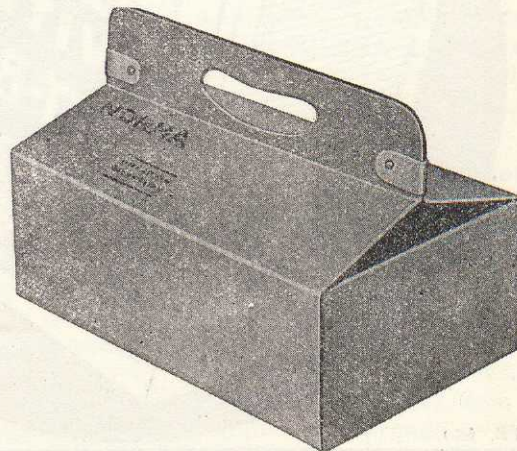

NORMA's MATBOX — Bästa matsäck

1:— Två smörgåsar med pålägg.
En liten förrätt.

En rätt: Köttbullar eller pannbiff, hackad kalvkotlett, strömmingsflundra, tunna pannkakor m. sylt, 2 kokta eller stekta ägg, omelett naturell.

1:25 Två smörgåsar med pålägg.
En rätt: Biffstek eller fläsk-, kalv- el. lammkotlett, wiener- eller kalvschnitzel, rimmad skinka, omelett med stuvning.

Barnen ska trivas

BYGG EN
SMÅSTUGA!

SMÅSTUGAN ÄR LITEN, endast då det gäller priset. Betänk att en småstuga om 3 rum och kök är en relativt rymlig bostad, en mycket viktig sak för barnens trevnad. Vilket värde ligger ej däri att deras berättigade krav på sol, luft och utrymme tillgodoses.

För närmare underrättelser om årets hustyper, omkostnader m. m. begär vår broschyr. Insänd nedanst. kupong!

Till **STOCKHOLMS STADS FASTIGHETSKONTOR,**
SMÅSTUGEBYRÅN
HERKULESGATAN 24, **STOCKHOLM**

Undertecknad rekvrerar härmed Eder broschyr över årets småstugor jämte anmälningsblankett.

Stockholm den ..... 1936.

Fullständigt namn.

Titel eller yrke.

Bostadsadress.

Morgonbris

**Stockholms Stads
Fastighetskontor**

Småstugebyrån,
Herkulesgatan 24, Stockholm
Tel. Namnanrop "Småstugebyrån"

*Tvättbjörn
löser smutsen*

milt, men så effektivt, att den formligen rinner ur. Vad detta betyder för var och en, som har med tvätt att göra, är lätt att förstå — det tunga arbetet med borstning och skrubbing blir överflödigt och kläderna skonas samtidigt från onödig slitning. Alltså lägg i blöt i Tvättbjörnlösning och låt Tvättbjörn lösa smutsen.

Sedan Ni sett igenom tvätten efter blötlagningen kokar Ni i Tvättbjörnlösning och Ni har en tvätt, som är verkligt ren och vit — Tvättbjörnsvit.

TB. 580

TVÄTTA MED VITA TVÄTT-BJÖRN

EUROPAS PASIONARIA TROTSAR AVGRUNDERNA

"Kvinnor kunna också kämpa. När de en gång omfattar en idé, så är de tappra, starka, tystlåtna och uppfinningsrika. Överallt kvinnor som vakna, allra innerst drivna av idealitet, av lust att offra sig, av kärlek till släktet och därför så oundgängliga att ha med i socialismens kämpande här."

Fredens erövrande kräver oavslätlig vaksamhet och spänd energi från de breda folkmassornas sida. Också de, som i närvarande stund tro sig vara mindre hotade, böra inse att kriget måste bli en katastrof för alla folk utan undantag och att freden kan räddas endast om alla nationer ställa det gemensamma intresset över sina särintressen.

Den socialistiska arbetarinternationalen riktar, medveten om sitt ansvar och med blicken öppen för situationens allvar, en maning till arbetarna, till folkmassorna, KVINNORNA, ungdomen, alla människor med god vilja i hela världen, att samlas i en moralisk och politisk offensiv mot fascism och krig, för fred och frihet.

Denna vädjan, som nyligen utgick från socialistiska internationalens exekutivkommitté och som synes också särskilt adresserar sig till kvinnorna, föranleder oss att ställa frågan: **VAR STÅ KVINNORNA I DE OLIKA LÄNDERNA? VILKET SVAR KAN INTERNATIONALLEN VÄNTA FRÅN DE VÄLDIGA KVINNOHÄRARNA RUNT VÄRLDEN?**

Morgonbris har för dagen låtit frågan gå vidare till ledande socialdemokratiska kvinnor i England, Frankrike, Holland, Belgien, Schweiz, Spanien och Danmark samt i österrikiska och tyska emigrantläger. Miina Sillanpää svarade för finskorna redan i förra numret av Morgonbris och Disa Västberg förmedlar en hälsning från de norska arbetarkvinnornas kongress, vilken är ett nog så övertygande uttryck för aktivitet och målmedvetenhet. Det är en räckta skiftande, egenartade visioner, som framkallas vid läsningen av svarsbrev, färgade av så oerhört olika temperamerter och skrivna mot bakgrunden av de mest motsatta miljöer och säregna situationer.

Där är spanjorskan Pasionaria — ett ansikte med kraftiga, klassiska drag; en enkel bondkvinna skön i sin styrka, som hon tillvunnit sig under vågsamma strapatser för idéerna åt vilka hon vigt sitt liv med all den lidelse som är egen för det spanska temperamentet. Hennes rätta namn är Dolores Ibaruri. Pasionaria är det namn folket givit sin stridbaraste kvinna. Som agitator har hon med revolvern i bältet gått till fots mellan de spanska byarna, vilka ännu på medeltida sätt ligga slutna och starkt isolerade från varandra och därför äro så mycket mödosammare att nå. Men så tränad tvekade heller inte Pasionaria, när det nekades henne utrese-tillstånd till en internationell fredskongress i Paris, att vandra till fots över Pyrenéerna. Varje ögonblick svävade hon i livsfara. Det var inte bara bergsstupen och avgrunderna mellan dem som hotade. Hon måste noga passa sig att inte komma på alltför nära håll av gränspolisens bössmyningar. Hon var också ganska svårt skadad när hon infann sig på Parismötet, men fram kom hon.

Och i dag ses hon på gatorna i Madrid som kommunistisk deputerad för Asturien i cortes (riksdagen som består av endast en kammare) komma arm i arm med den socialdemokratiska kollegan Margerita Nelken. Bakom dem skymta bronsfärgade bondkvinnor, strålande flickor i blå eller röda blusar säljande nejlikor — folkfrontens blomma. På det stora torget saluhålles broderade halsdukar med folkfrontens märke. Men fanorna i spetsen för demonstrationståget bära ännu sorgslöjor erinrande om revolutionens offer. De manliga fanbärarna var under fascistregimen dömda till döden, flickorna vid deras sida hade riskerat sina liv genom att bära flygblad och ammunition under sina schalar till de stridande arbetarna. Där är en ung mor till tre barn, som blev torterad på ett fasansfullt sätt för att hon skulle förråda sina bröder, men hon förblev ståndaktig. Nu sjunger hon passionerat med i demonstranternas hymn till friheten.

En kvinna i grossess bär kvinnokommitténs standar. Är det inte för tungt för henne? Hon svarar: "Tror ni att jag blir mindre trött av arbetet på fabriken. Här blir jag visserligen också trött, men här arbetar jag för mig själv, för mitt barn, för oss alla — den tröttheten kan inte göra mig något ont." Människorna tilljubla Pasionaria och Margerita Nelken, som försäkra att arbetarkvinnorna vet mycket väl vem som försvarar deras sak. Kvinnosammanslutningar kommer till överallt — som genom ett trollslag.

Frankrikes kvinnor, som ännu ej fått rösträtt, har i krisens och nödens tid inte bara visat sin idealitet, offervilja och glödande entusiasm utan också presterat ett sådant välorganiserat och målmedvetet arbete nu senast i valkampanjen för folkfronten (den starka folkliga enhetsrörelsen från kommunister till liberaler, som spontant uppstått till skydd mot de starka fascistiska strömningarna) att de belönats med tre platser i den nya regeringen.

Från Frankrikes fantastiska pånyttfödelse ur kris, korruption och förtvivlan under socialdemokraten Blums ledning kommer Morgonbris att i sitt nästa nummer ha en speciell skildring av vår förbundsstyrelseledamot advokat Sonja Branting-Westerståhl, som just i ögonblicket

för denna tidnings pressläggning rest ner till den förberedande internationella asylrättskonferensen i Paris. Denna förbereder och underlättar arbetet för den under juli till behandling av den politiska flyktingens problem inkallade regeringskonferensen i Genève och vill uppnå att hänsyn tages inte endast till de juridiska sidorna av problemet utan även de ekonomiska, de sociala och kulturella, att den politiska flyktingens mänskliga rättigheter garanteras, och att han effektivt skyddas mot förföljelse från det fascistiska hemlandets sida.

Även i detta arbete möter oss en rad framstående kvinnor, som skänker all sin entusiasm och energi åt arbetsuppgiften. Brinnande i anden om någon är Sonja Branting och vi har all anledning att med spänning avvakta hennes rapporter.

I det rika, glada England, som fördelar sina rikedomar så ojämnt, att nu, då de ledande fundera på att ej längre köpa sitt soldatmaterial utan sätta upp en värnpliktsarmé, där all landets manliga ungdom skall användas, så befinns det att deras folkmaterial är så undernärt att det ej ens duger till kanonföda, i detta England ha arbetarkvinnorna i dagarna samfällt ropat regeringen i ansiktet att det i varje vinkel och vrå av landet finns hungrande barn och mödrar och kallat till strid mot undernäringens hotande spöke.

I Schweiz och Belgien, där kvinnorna likaså sakna rösträtt och äro hårt tillbakahållna av fördomar och kyrkans inflytande, växer likväl med varje dag de skaror som vill med i kampen mot de sjunkande lönerna, livsmedelsfördyringen och arbetslösheten. Kvinnorna ha gjort sig till ivriga propagandister för de socialistiska arbetsplanerna.

I Holland likaså står "planen" främst på arbetarkvinnornas program. Lönerna måste höjas. Köpkraften stärkas! Se där, dagens paroll för arbetarhustrurna runtom i världen.

I Österrike har de illegalt arbetande socialistiska kvinnorna till mors dag utgivit ett illegalt flygblad som har gått ur hand i hand och i hemlighet blivit läst och diskuterat — en mödrarnas dödsdom över den svarta regeringen. Och kom ihåg: Kvinnor kunna hata lika lidelsefullt som de kunna älska.

Men kvinnor kunna också kämpa. När de en gång omfattar en idé, då är de tappra, starka, tystlåtna och uppfinningsrika. "Vad de illegala röda socialarbetarskorna åstadkommer i "Socialistiska Arbetarhjälpen" det skall en gång kunna läsas när det fascistiska Österrikes historia blir skriven."

På Mors dag ha förresten även andra länders kvinnor passat på att göra sina stämmor hörda. Inte bara i Amerika, där kvinnorna anordnat väldiga fredskonferenser, möten och demonstrationer, utan på samma sätt i t. ex. Rumänien.

Överallt i det kämpande Europa möter oss Pasionarias tappra medsystrar, trotsande avgrunder, nöd, polis, tortyr, fängelse. Överallt kvinnor som vaknar. Ibland kanske osäkra beträffande formen, lite valhänta som männen i arbetarklassens barndom, men alla innerst drivna av idealitet, av lust att offra sig, av kärlek till släktet och därför så oungångliga, så nödvändiga att ha med och så värdiga att delta i socialismens kämpande här.

De säregna, gripande rapporterna börja i detta nummer med breven från Österrike, England, Danmark och Norge för att fortsätta i augustinumret. Förutom Sonja Branting-Westerståhls Parisreportage skriver här de franska socialdemokratiska kvinnornas ledare madame Buisson, den engelska ledaren, allas vår vän Mary Sutherland, Internationella kvinnokommitténs sekreterare Alice Pels, vilken senare talar om belgiskornas tappra frammarsch trots reaktionens motstånd, Judi Mendels om motsvarande företeelse i Holland, Ilse Wolff om den spanska arbetarkvinnans nyuppvaknande, fru Kissel om situationen för Schweiz och fil. mag. Bertil Hansson, som nyss hemkommit från en studieresa till Moskva, om kvinnan i Sovjetunionen just nu. Ingen bör försumma att läsa Morgonbris augustinummet!

KVINNOÖDEN I DET KRISTLIGA ÖSTERRIKE

Många utlänningar föreställer sig Österrike som något motsvarande bilderna ur de österrikiska filmerna: musikälskande, glatt, fullt av lättsinne, vackra kvinnor och härliga landskap. Om dessa utlänningar äro politiskt intresserade, tror de tyvärr alltför ofta på de bedyranden som de nu härskande göra, och som förstår att invagga det demokratiska Europa i den tron att allt som kan göras i Österrike för att avvärja den hotande Hitlerinvasionen, också göres.

Allt detta är falskt. Det fascistiska Österrike är så fruktansvärt utarmat, att det inte blir plats för någon obetänksam och impulsiv glädje. Det skulle då komma de små skikt till del som förstår att dra profiterna genom den nuvarande korrupsionsregimen. Regeringens basis är så liten, de regerande själva så osjälvständiga att de i dag som i går är beredda att sälja sin mening, om de bara därigenom kan rädda sitt eget skinn. Mussolini? Hitler? Habsburg? För ögonblicket tycks restaurationen ha övertaget bland Schuschnigg och hans kumpaner. I morgon kan de inta en annan ställning. Ty ingenstans i denna Europas häxkittel är läget så labilt, så beroende av utlandet, så lösrivet från folkets verkliga mening som här vid den blå Donau.

Och kvinnorna? Här kommer en liten redogörelse för deras öde i det fascistiska Österrike.

I KÖKET

Kurt von Schuschnigg, den klerikale diktatorn kallade en gång Österrike för Europas "socialistiska" stat. Hur underbart människorna lever under hans ärorika regering, framgår av nedanstående siffror.

Den genomsnittliga förbrukningen av kläder har sedan den nya regimens början sjunkit med 30 %, skor med 16 %, njutningsmedel med 20 %, öl med 57 %. I Wien bara slaktades i år 4.100 nötkreatur och 8.500 svin mindre än 1933. I en av de största konsumentföreningarna i Wien har förbrukningen av svinkött sjunkit från 194.000 kg till 148.000, förbrukningen på billigt margarin däremot har stigit från 140.000 till 163.000 kg. Skummjolk, som förut gavs till kreaturen, konsumeras nu av medborgarna i en utsträckning av 1.287.000 liter. Den fascistiska borgmästaren i Wien, den mest hatade mannen i huvudstaden, har höjt gaspriset för småhushållen med 7,5 %.

Är det nödvändigt att fortsätta? Som jämförelse kan meddelas att genomsnittslönen i Wien, redan under fascismens första år sjönk våldsamt och nu ständigt går allt lägre och lägre.

I FAMILJEN

Familjens skydd. Så lyder ett sockersött slagord, som de maskingevärskristna, krucifixdiktatorerna, vigvattens-

korrupsionisterna försöker locka massan med. Hur ser detta familjens "skydd" ut i verkligheten?

I ett arbetarkvarter i Wien uppfordrade kristendomslä-raren barnen att tala om för honom vilken tidning för-äldrarna läste, om "förbjudna trycksaker" smugglades in i hemmet. Barnen som spioner på föräld-rarna.

Den officiella barnavårdsmyndigheten har bestämt att konfessionslösa barn inte få följa med på sommarlovs-kolonier. Små kättare behöver ingen som-marferie.

Den kristliga rådhusförvaltningen i Wien har sänt ut följande brev: "Er son X. Y. häktades den ... på grund av illegal verksamhet. Stadens uthyrningsnämnd är utan vidare inriktad på att låta er behålla er förhyrda lägen-het också i fortsättningen, om ni förbjuder er son till-träde till er lägenhet och han för framtiden avlägsnas helt och hållet ur Hyresföreningen. Om dessa fordrin-gar inte uppfyllas blir ni stämd och utan ersättning vräkt från er bostad." "Du skall förskjuta din son." Som svar på sådana och liknande dåd — vi skulle kunna fortsätta med uppräknigen i oändlighet — har Öster-rikes tappra illegalt arbetande kvinnor till mors dag ut-givit ett illegalt flygblad, som har gått ur hand i hand och i hemlighet blivit läst och diskuterat.

"Kan det finnas en mors dag för mödrarna till de 300 frihetskämpar, som i februari 1934 mördades av fascis-mens kanoner och maskingevär. För mödrarna till de 13 hängda? Kan det finnas en mors dag för mödrarna, hustrurna till de 3.000, som på grund av sin socialistiska åskådning har hållits i fängelse.

Fruktansvärda äro de enskilda fall, som räknas upp: En gammal mor fångslas emedan hon på årsdagen av sin sons hängning tände ett vaxljus på hans grav; en mor ser sitt femtonåriga blinda barn dö av fasa vid för-äldrarnas häktande; en ammande mor blir fräntagen sitt späda barn och föres i fängelse; en mor, vars man sitter på straffanstalt, finner sitt barn skadat till döds, emedan hon måste lämna det utan tillsyn; en mor dör några få timmar efter det sonen begått självmord, sedan en omänsklig borgmästare ropat efter honom: "För en sådan röd hund har vi intet arbete."

Flygbladet, som Österrikes socialistiska kvinnor givit ut, är en dödsdom över den svarta regeringen. Och kom ihåg: Kvinnor kunna hata lika lidelsefullt som de kunna älska.

I FÄNGELSE

Men kvinnor kunna också kämpa. När de en gång om-fattar en idé, då är de tappra, starkt, tystlåtna och upp-finningsrika. Vad de illegala röda socialarbeterskorna åstadkommer i "Socialistiska Arbetarhjälp" det skall en gång kunna läsas när det fascistiska Österrikes histo-ria blir skriven. En kännare av förhållandena har sagt: Bland allt det storartade, som socialismens hemliga hjälp-trupper lyckats göra, står kanske klassolidariteten främst. Skall dessa kvinnor en dag uppdragas av Schuschniggs redskap — ännu har ingen med en stavelse förrätt sig. De finnas till hands när man behöver dem, de uppfyller med naturlig självständighet sin plikt — med alla kon-sekvenser. Om fängelsemurarna sluter sig bakom dem,

då kommer de först riktigt att känna samhörigheten med alla, som i Österrike kämpa för en röd framtid. De andras trofasthet och tillit, den ständiga kontakten med vännerna, håller dem upprätta och gör dem nackstyva. Och ändå: vad som finns i de österrikiska fängelserna av stilla tålmodighet är ännu föga bekant. Vet det demokratiska Europa att fem trötta gamla kvinnor på över 65 år, sitter på en straffarbetsanstalt i Wien? Men även de hålla sig uppe.

När vi tänker på dem, som lida för socialismen, då får man inte glömma den, som förstår att gå igenom allt detta så mycket modigare, lidelsefullare än mången man: Marie Emhart, den lungsjuka unga kvinnan, vars stortrötta uppträdande vid den stora socialistprocessen i Wien gjorde ett oerhört starkt intryck till och med på domarna och statsåklagaren.

I KYRKAN

Ett av ledmotiven för den österrikiska socialdemokratien var det gamla ordet: Religion är vars och ens privatsak. Vi ha inom våra leder fritänkare, och religiösa socialist, konfessionslösa, katoliker, protestanter och judar. Hur den enskilde ställde sig till sin gud har han fått göra upp med sig själv.

Nu har det blivit annat i det kristliga Österrike. Det är inte den korsfäste som härskar, men väl präster och prästdrängar. Den obligatoriska bikten har på flera håll åter införts, i Graz måste flickor i gymnasierna på uppmaning av biskopen därstädes, innan de tillåtas gå upp i studentexamen, kunna förete läkarintyg på sin jungfrudom. Till och med de världsliga sjuksköterskorna får bo i kaserner, det kontrolleras att de regelbundet gå i kyrkan och hålla kyrkliga tidningar.

Men till och med kyrkan blir rädd för sammanblandningen med denna smuts- och blodregim. Prelaten d:r Schmidt gav luft åt sina känslor helt nyligen i en predikan i en av Wiens kyrkor:

"Allt, som under den sista tiden har skett i Österrike, länder kristendomen till skam, emedan det är oanständigt och i sina verkningar kyrkofientligt."

Det är alldeles riktigt. Men det nyttar inte herrarna i Talar, som i februari 1934 välsignade de vapen, som vändes mot skyddslösa kvinnor och barn, om de handlade aldrig så himmelskt rättfärdigt. Kyrka, klerikalism och fascism är i Österrike en treenighet, som genom folkets blod har kittats samman.

Och detta blod är rött. Om de så i sitt blinda hat och i sin dödliga förfäran förbjuda och förfölja allt, som kallar sig rött och som känner rött, om de så förbjuda den röda flaggan på biografduken, som de gjorde i Chaplinfilmen, där ett stycke ur filmen måste skäras ut — så kommer det ändå inte att hjälpa dem. Den dag skall åter komma, då lysande röda stormdukar fladdra genom Wiens gator, burna av den röda ungdomen mot vår framtid. Och i segertåget skall, omjublade av de befriade massorna, dessa kvinnor marschera med, som i dag namnlösa utträtta sitt farliga arbete: de illegalt arbetande kvinnorna.

"Illegal".

F Ö R B R Ö D F Ö R F R E D

ENGLANDS ARBETARKVINNOR H Å L L A R Å D S L A G

Från 20 till 22 maj hölls i Swansea, kongress av våra engelska systerorganisationer, besökt av 560 ombud från 450 sektioner och under ordförandeskap av fru H. T. Leighton. I högre grad än i något annat land och i någon annan arbetarrörelse spelar denna årliga mönstring av de engelska arbetarkvinnorna en oerhörd roll såväl i pressen som bland den stora allmänheten. Verksamhetsberättelsen delgavs av Mary Sutherland, den brittiska kvinnorrörelsens unga ordförande, som efter d:r Marion Phillips död, har — alltmer populär — lett denna väldiga organisation. Under sista året har antalet kvinnoföreningar vuxit till 1660. Vid sista valet ställdes 33 kvinnliga riksdagskandidater upp, men av dessa blev endast Ellen Wilkinson vald. För andra gången i arbetarpartiets historia sitter en kvinna som ordförande i partistyrelsen. Den första var Susan Lawrence, den nuvarande är Jenny L. Adamsson, som också är ordförande i Socialistiska Arbetarinternationalens kvinnokommitté. Under denna sista verksamhetsperiod har fyra sommarstudiekurser på en vecka vardera hållits och åtta kurser över lördagar och söndagar. Vidare erinrades om att 33 kamrater förra sommaren besökt den svenska systerorganisationen i anslutning till den vartannat år återkommande konferensen mellan nordiska socialdemokratiska kvinnor. Man planerar att regelbundet företaga sådana studieresor. På varje engelsk dagordning giver ordförandens öppningstal prägeln åt hela kongressen. Kamrat H. T. Leighton ägnade den utrikespolitiska situationen allvarliga och varnande ord. Den fruktansvärda situation, som Europa just nu befinner sig i är följden av den avskyvärda förbrytelse, som det fascistiska Italien har begått mot freden och av det bryska avkall på frivilligt påtagna förpliktelser som gjorts av Nazityskland, vilket i dag är Europas störande och tillbakahållande element. Den tragiska vägran, som Folkförbundet och de stora demokratiska staterna, framförallt Frankrike och England gjort när det gällde att genomföra den kollektiva säkerheten, är vår kontinents stora olycka. Det fattas impulser, uppriktighet och mod. Den borgerliga världen betar sig i dag lika feget gentemot fascismen, som i går när det gällde avrustningen. Kamrat Leighton övergick därpå till de inrikespolitiska problemen: Det gamla kravet på lika lön för lika arbete, frågan om mödradödligheten, barnhälsan, arbetslösheten. Hon krävde äntligen förverkligandet av önskemålen om barnmorskelagen, vars ikraftträdande skulle kosta enligt officiella beräkningar 500.000 pund. "Det är en oerhörd summa pengar, har det yttrats i parlamentet. Men medan dessa pengar skulle rädda tusentals liv bland mödrarna i landet, begär regeringen i samma andedrag 300 milj. pund för krigsändamål."

C. R. Attlee, ledare för parlamentfraktionen, hälsade kongressen med påpekandet att man förr än de flesta kunde ana kanske komme att stå inför nyval. Regeringen åtnju-

ter inte längre folkets förtroende. Det är en orättfärdighet att hemma i det egna landet behandla de arbetslösa grymt och snålt och sedan leka gentleman ute i världen. Regeringen, menade talaren, har inte endast förlorat förtroendet bland folkets stora massa, dess medlemmar ha också förlorat det för varandra.

Svältens
smygan-
despöke

Största delen av den stora dagordningen var ägnad näringsfrågorna. *Mary Sutherland* lade fram frågan med en inlevelse i ämnet, en klarhet, en rikedom på material och en diskret medkänsla, som rörde allas hjärtan. Konferensen gav henne spontant en ovationsartad applåd. "Hälsa är en vara, som är till salu" och om det verkligen motsvarar de sanna förhållandena att inga barn i England behöver hungra så sker det i varje fall på mödrarnas bekostnad. Till dem lämnas ofta endast avfall, rester att äta. Märk väl: Vår föda är kroppens förbränningsmaterial, det är ett uppbyggnadsmaterial och kroppens skydd mot sjukdomar. Blott en riktig diet är istånd att fylla denna trefaldiga funktion. Det är en skam att klassynpunkter skall få spela in när det gäller sundhetens bedömande bland människor. Kanske skulle vi snabbare genomföra våra idéer om vi kunde någon gång ta de välskyddade barnens omsorgsfullt beredda mat och som omväxling sätta den på de fattigas bord.

Vår generation är så undernörd, fortsatte talarinnan, åter och åter avbruten av rop från åhörarna, att den i många fall har glömt bort att känna normala och sunda hungerkänslor. Vi måste en gång få tala ut: Det är inte överproduktionen som skapat krisen beträffande näringsmedlen, utan den plötsliga strypande sänkningen av massornas köpkraft. Dåligt betalda arbetare ha det i dag lika svårt som de arbetslösa. Och dessa arbetares beklagansvärda hustrur, som måste klara situationen med en spottstyver, för att mätta en massa hungrande munnar, är tvingade att köpa mindervärdiga födoämnen, som innehåller mera avfallsämnen än de rikas mat. Vilken upprörande inkonsekvens. Vad vi önskar är inte endast lägre priser, utan högre löner, en höjning av massans köpkraft. Vi kräver ett hälsovårdsväsendets planekonomi. Vi kräver att varje engelskt barn får ett tillräckligt kvantum mjölk av staten, liksom sina skolböcker och sin skolgång. Vi kräver statlig vård för blivande mödrar, för spädbarn och barn före skolåldern. Låt oss kalla till strids mot undernäringens hotande spöke.

Verkligt gripande berättelser avgåvos av en rad delegater. "Jag är lycklig", sade en enkel kvinna under de närvarandes rörelse, "att min man har varit arbetslös endast i fem år". "Och jag kan ännu hålla ut", sade en ännu mer beklagansvärd, "fast min man sedan fullt elva år inte kan få använda sina händer". Kamrat *Gould* uttalade öppet allas tankar: låt oss säga detta till regeringen, låt oss ropa det i deras ansikten att det i varje vinkel och vrå av detta land finns hungrande mödrar." En delegat eldade med stolthet till mera självmedvetenhet: Vi hoppas alltid allt för mycket av välgörenhet. Vad vi behöver är mer social rättfärdighetskänsla. *Ellen Wilkinson*, arbetarpartiets enda kvinnliga medlem i underhuset, som framlade resultaten av den sexveckors enkät i de nödställda områdena som refereras på annan plats i detta nummer, talade i samma anda.

Den fråga som satte hela kongressen i uppror, var resolutionen om regeringens internationella politik. Den gamla partichefen *Lansbury*s ultrapacifistiska och antisanktionistiska hållning har inte varit utan inflytande på massorna i arbetarpartiet.

Susan Lawrence, f. d. medlem av underhuset och regeringen, försvarade resolutionen med hela sin klarhets och genomträngande stämmas kraft men kampen var hård, som omröstningen visade, med 210 röster för och 130 mot resolutionen. Det finns icke så få engelsmän och medlemmar av Labour Party som tror sig i säkerhet på sin ö och alltjämt underskatta den fascistiska krigsfaran. Detta är emellertid icke Labour Partys politik och *Herbert Morrison*, ledaren för arbetarpartiets stadsfullmäktige-grupp i London, angrep på det möte, som hölls på konferensens andra kväll, den nuvarande regeringens politik och visade sig som avgjord anhängare av sanktionerna. Han uttalade sig till förmån för en politik, som föres i överensstämmelse med de senaste valen i Frankrike, en politik, som stöder N. F., så att detta snart blir ett stort och kraftigt medel för demokrati och fred. Konferensen antog därpå ett antal resolutioner, som erinra regeringen och landet om deras plikter. Se sida 12! Den andra huvudpunkten på dagordningen förtjänar mera ingående beröras: De kontorsanställda kvinnorna. År 1901 räknade man i England 55.784 kvinnliga kontorsanställda, 1911 fanns det redan 117.057 och tio år senare 429.921 och alltsedan är siffrorna i ständigt stigande. Alla grader äro företrädda från den lilla "kontorshoppan" till den högt kvalificerade akademikern. Med synbart intresse åhörde kongressen meddelandena om de moderna pådrivarmetoderna i bankernas och försäkringsinstitutionernas samt varuhusens skriv- och räknesalar. Det är två saker, som skapat de här förekommande förhållandena: Införandet av kontorsmaskiner och den härav framdrivna arbetsuppdelningen. Ständigt inställs genomsnittresultatet efter nya rekordsiffror. Genom bokhållnings-, räkne- och klassificeringsmaskinerna, genom diktafonerna har kontorsarbetet sjunkit ned till att bli en del av maskinerna, på samma sätt som det manuella arbetet vid det löpande bandet. Hittills ha stenograferna bedömts efter antalet stavelser, men efter det senaste måttssystemet kan varje enskild punkt och vartenda streck värderas. Arbetsförmågan mätes alltså genom varje enskild bokstav. Här är ett exempel: Låt oss antaga att ett kontor arbetar fem dagar, under varje dag 540 minuter och på lördagen 240 minuter. En kontorsanställd har att skriva eller betjäna en maskin 2.940 minuter i veckan. Arbetet är till den sista minuten uppdelat efter noggranna beräkningar. Det är onödigt att betona att denna form av raffinerat pådriveri för med sig en oerhörd anspänning och att hälsotillståndet bland de anställda flickorna och kvinnorna är allt annat än gott. Man visste också att berätta att den unga generationen av kvinnliga kontorsanställda mycket ofta lider av nervositet, ämnesomsättningsfel, överansträngning etc. Med en kraftig appell, att stärka solidariteten bland de fackligt organiserade, att bevara trofastheten mot partiet och som kvinnor bilda förtruppen i arbetet, för en sundare, ärligare, modigare och mänskligare generation, avslutades den synnerligen beaktansvärda kongressen.

Arbetsstakten
på kontoren

Den danska stortingsledamoten
NINA ANDERSEN:

V I S T Å R R E D O, V I K V I N N O R I N O R D E N

Det är valår i år. I Frankrike och Belgien har valet redan försiggått och i höst skall tre av de skandinaviska länderna gå till betydelsefulla avgöranden. I alla tre länderna går socialdemokratien ut i valkampen efter, eller för Danmarks vidkommande mitt i, en regeringsperiod, och alla tre arbetarpartierna går ut för att erövra majoriteten, för att ansvaret och makten skall placeras på samma plats, d. v. s. hos det parti, som bildar regeringen. Det är nödvändigt att man kommer fram till sådana förhållanden. Demokratien måste kunna handla utan alltför många förödmjukande kompromisser.

I Sverige, såväl som i Danmark och Norge har den förda politiken präglats av den känsla, som Per Albin Hansson bekände sig till, då han vid riksdagsdebatten den 13 juni inför regeringens demission uttalade: "Jag bekänner mig till den sentimentala åskådningen att de gamla som under ett långt liv har givit samhället sitt arbete också skall behandlas ordentligt av samhället."

Denna realistiska sentimentalitet, är dock endast en sida av den socialdemokratiska politiken, den andra och mycket betydelsefulla är den konstruktiva. I Skandinavien har i mycket ringa utsträckning utarbetats "arbetsplaner", helt enkelt beroende därpå att de socialdemokratiska politikerna och teoretikerna har stått mitt uppe i det ansvarsfulla arbetet och måst skriva sina arbetsplaner i lagförslag och bestämmelser. Åtgärderna till arbetslöshetens bekämpande har siktat till arbete framför understöd. Att man i vissa fall varken har kunnat genomföra det ena eller det andra, skall icke läggas regeringarna till last utan de i alla tre länderna lika illvilliga — oppositionerna. Dessa partier för vilka arbetslöshet och kris har varit politiska företeelser och icke olyckliga nödtillstånd bland tiotusentals av medmänniskor.

Trots allt reaktionens motstånd har det dock skapats en livlig utveckling under dessa år: Nya förstklassiga bostäder har avlöst gamla osunda kyffen, landsvägar har förbättrats eller nyanlagts, ny jord har odlats, nya industrier har satts igång, gamla fått tryggare ersättningsmöjligheter; ingenjörer har fått utföra verk, som förut tyckts alltför kostsamma eller fantastiska för att omsättas i verkligheten.

Arbete har skapats och därigenom bröd och lycka för tusentals familjer.

Denna förening av känsla och krafttag, som kännetecknar de socialdemokratiska regeringarnas verksamhet, tilltalar oss kvinnor. Vi vill känna vårt hjärta vidgas och slå, vi vill ha tårar och smil i ögonvrån, men vi vill också se verket växa — ja än mer: vi vill själva vara med och skapa betingelserna och möjligheterna, vi vill hjälpa växten fram, vi vill vara med om grovarbetet för att en rik skörd skall kunna bli resultatet.

Vi vet att vi står inför de första stadierna av en samhällsomdanande process. Vi vet att groningstiden kräver av oss, ruckar på godtagna åsikter, stör det lugn, som vi vill gömma oss i. Vi vill taga allt detta med uppåtvänt ansikte, klart medvetna och levande med i det som sker, ty vår plikt är att vara med och prägla allt det nya, som skulle bli otillräckligt, otillfredsställande utan oss. Vår agitation, vår valstrid denna sommar, vårt valdeltagande i höst är viktiga beståndsdelar i denna samhällsomdaning.

Och vi står redo, vi kvinnor i Norden. Framför oss ligger ett arbete, som skall göras bra. Vi vill att den demokratiska, den socialdemokratiska karaktär som Norden så stolt kan visa upp, skall visa sig ännu starkare efter valen i höst.

Vi vill demokrati, vi vill frihet, vi vill arbete,
Och vi står färdiga att göra vår insats därför.

Nina ANDERSEN

DISA VÄSTBERG:

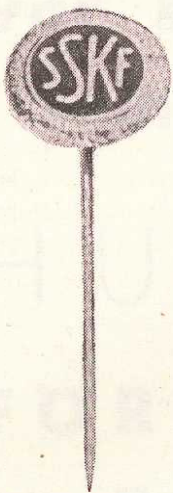
O M K V I N N O R N A . . .

Om kvinnorna runt Sverges fagra bygder, arbetets kvinnor i hem och fabrik, på kontor och i affär, alla fattiga och betryckta kvinnor som sträva för sig själva eller sin familj, visste betydelsen av att äga en socialdemokratisk regering vid styret — då skulle höstens val bli kvinnornas stora uppmarsch kring valurnorna för att säkra en avgörande seger för arbetarpartiet och dess politik. Och varför skulle icke kvinnorna ha lärt sig något under de fyra år som gått?

Per Albin och hans män stupade på sin post för att de ville både försvar och reformer. Deras verk var endast påbörjat. Många frågor vänta alltjämt på sin lösning. Regeringen höll på att förbereda dem. Den ville rusta sig mot en ny kris; den ville skapa en rad nya reformer: den höll på att planlägga för framtiden. Och dess omtanke och bekymmer gällde icke minst hemmet och kvinnorna. I ett interpellationssvar upplyste socialminister Möller att han icke — på grund av tidens knapphet — kunnat få fram befolkningskommissionens förslag. Men han nämnde även att kommissionens förslag om förlossningsvård, mödrahjälp, moderskapspenning och bosättningslån samt barnpensioneringssakkunnigas förslag om hjälp till änkor och föräldralösa barn förbereddes som propositioner till nästa riksdag. Skulle det icke vara av betydelse om Per Albin och hans män finge bära fram dessa frågor?

Sedan årtionden ha vi haft dessa önskemål på vårt program. Så långt jag kan minnas tillbaka ha vi motionerat, petitionerat och protesterat i dessa frågor, men det måste bli en jordbävning i befolkningsfrågan innan våra synpunkter vunno beaktande och trängde sig fram i förgrunden. Om kvinnorna tidigare velat något med allt sitt tal om att värna moderskapet och skydda hemmen så ha de nu tillfälle att kunna omsätta det i gärning. Vår störtade regering har deklarerat att den ville framlägga

(Forts. sid. 12.)

I SOCIALDEMOKRATISKA
KVINNOFÖRBUNDETS TECKEN.

REGERINGEN HAR GÅTT — DEN KOMMER TILLBAKA!

Den socialdemokratiska regeringen, som under en för vårt folk så skicksediger tid lett landets öden, har nu inlämnat sin avskedsansökan.

När samförståndet och den goda viljan i riksdagen inte räckte till att bereda de gamla fattiga en tryggad försörjning kunde den inte längre sitta kvar i ansvarsställning.

Förbättring av de sämst ställdas förhållanden har denna regering satt som sitt främsta mål, och då faller det alldeles av sig självt att den måste gå, när den inte längre hade riksdagens majoritet med sig i denna sin strävan.

Statsministern tolkade också dessa synpunkter i sitt inlägg i debatten om folkpensioneringen då han bl. a. yttrade: "Jag delar inte ens den uppfattningen att vi kunna ta oss en paus i reformarbetet. Genom att alltjämt stora delar av vårt folk leva under otrygghet och i bekymmersamma förhållanden måste vi i stället oavlättligt arbeta vidare för att bygga samhället ännu bättre. För mig kan det icke bli tal om att endast tillgodose en grupp och försumma en annan. Som en ledstjärna i mitt arbete har jag alltid haft att i första hand de mest eftersatta skola hjälpas. De samhällsgrupper som ha vunnit en relativ trygghet få givetvis vänta tills de som ha det sämst verkligen kommit fram. I detta avseende är jag med på en gradering. Jag skall även erkänna att jag känner en viss sentimentalitet, nämligen att de gamla som under ett långt liv givit samhället sitt arbete även skola tas om hand av samhället. Detta är en naturlig samhällelig förpliktelse."

Dessa synpunkter ville emellertid inte de borgerliga partierna höra på vid det här tillfället, emedan deras hetaste önskningsar nu gingo ut på att bli av med den socialdemokratiska regeringen. De ville gärna ha samförstånd för sina egna, långt gående krav ifråga om försvarsfrågans lösning, men att utsträcka detta samförstånd till en rättvisare lösning av de gamlas försörjningsfråga ville man inte vara med om.

Man hade råd att votera ett femtiotal nya miljoner till militära ändamål, men att anslå fem miljoner till de gamlas pensioner hade man inte råd till.

En sådan parodi på samförstånd kunna vi från socialdemokratiskt håll inte vara med om att godkänna.

En av folkpartiets ledamöter, Ljunggren i Örebro, som vid omröstningen i andra kammaren fronderade mot sina partivänner, sade också ifrån att ett bifall till förslaget om förbättrade pensioner nu — omedelbart efter beslutet om försvarets stärkande, skulle gett talet om samförstånd eftertryck och innehåll. Men han talade för döva öron. Regeringens förslag avlogs med 113 röster mot 107 i andra kammaren och 81 mot 64 i första.

Den socialdemokratiska regeringen har alltså gått och nu är den stora frågan om den skall komma tillbaka efter höstens val.

På den frågan skall väljarne ge besked. Det avgörandet ligger i folkets, alltså i vår egen hand.

Det torde vara ganska överflödigt att för Morgonbris läsare rekapitulera de insatser på folkförsörjningens område som gjorts av denna regering. Man behöver bara komma ut bland folket i bygderna, för att få höra otaliga vittnesbörd om den saken.

När jag skriver detta befinner jag mig i en bygd där på många platser skogsarbetarne utgöra det mest dominerande inslaget i befolkningen. Här får man höra hur man i vida kretsar välsignar regeringens initiativ till bostads- och arbetaresmåbrukslån. Skogsarbetarna leva ännu i dag mångenstädes under ekonomiska förhållanden, som knappast kan tänkas av människor, som inte kommit i beröring med denna folkgrupp. Jag träffade en dag en arbetarhustru, dotter till en skogsarbetare och gift med en skogsarbetare, med vilken senare hon hade nio barn. Hela tiden av deras äktenskap hade de bott i en skogskoja med ett rum och jordgolv. Där hade hon fött och fostrat nio barn. Hela hennes liv var en sammanhängande räcka av umbäranden. Nu hade familjen erhållit statens bostadslån och byggt sig en stuga. Den fattiga kvinnan var överväldigad av glädje, hon sade sig aldrig kunnat tänkt sig att hon skulle få bo i en stuga med flera rum, som andra människor.

Det är alltså riktigt att det ännu inte är så väl beställt för landets alla innebyggare att vi kan ge oss tillfreds med att ta en paus i reformarbetet. Det måste fortsättas. Och därför måste vi också se till att den socialdemokratiska regeringen kommer tillbaka och får fortsätta sin så framgångsrikt påbörjade välfärdspolitik.

Avgörandet ligger inte minst i kvinnornas hand. Vi ha att söka de flesta valskolkarna bland småfolkets kvinnor. Och just för de små hemmen betyder det mest om det påbörjade reformarbetet avbrytes eller förfuskas. Detta måste småfolkets kvinnor göras medvetna om. Därför måste valagitationen nå ut till alla dessa. Ingen av dem får sitta hemma på valdagen. Det är ju deras egen och deras hems välfärd det gäller.

Våra kvinnoklubbars agitation för valet måste, med inordnande i den allmänna agitationen för partiet, särskilt inriktas på att nå alla småfolkets kvinnor. Det parti som vinner dessa förut valskolkande kvinnor vinner valet.

Alltså gäller det för oss alla och envar att med friskt mod och tillförsikt gripa oss an arbetet för tryggande av en socialdemokratisk seger vid höstens val.

Hulda FLOOD

1 miljon husmödrar finns i Sverige.
De flesta är arbetarhustrur.
300,000 är lanthusmödrar.

F Ö R E N

OM KVINNORNA . . .

(Forts. från sid. 10.)

de olika förslagen i familjevårdande syfte. Även om det rätt nationell samling i befolkningsfrågan och kring redan väckta förslag så vet ändå ingen hur en ny regering kommer att ställa sig i frågan, och vad man säkert vet är att en borgerlig regering icke har intresse av att skingra den okunnighet och inhumanitet som inrymmer under abort-, preventiv- och steriliseringsfrågan.

Vår regering har även satt igång flera betydelsefulla utredningar för att belysa problem som intressera kvinnorna. Främst bland dessa räkna vi frågan om fortsatt undersökning hur man skall skapa bättre bostäder åt alla behövande. Frågan om kvinnan och arbetsmarknaden, hur äktenskap och moderskap inverkar på arbetsmöjligheterna och hur lönesystemet tillämpas ifråga om kvinnlig arbetskraft etc. Och regeringen hann med redan vid årets riksdag att få samma bestämmelser om sjukersättning för kvinna i statstjänst att gälla även vid havandesjukdomar, ett rimligt och mänskligt krav som måste realiseras även för arbetande kvinnor i det enskilda förvärvslivet.

Om kvinnorna ville begagna sin makt och sitt flertal så är det ingenting som hindrar att de kunna skapa om samhället så att det skänker dem arbete och utkomst,

trygghet och trivsel i arbetet och hemmet, och om kvinnorna ville öppna sina ögon och med oförvillad blick se sig omkring i tillvaron så skulle de även förstå att deras rätt och önskemål bäst företrädes av arbetarpartiet. Kvinnorna måste önska och arbeta för att Per Albin och hans män böra komma igen i höst!

Disa VÄSTBERG

STÖD DE ENGELSKA MÖDRARNAS KRAV!

"Oroade av undernäringsens och den dåliga näringsens omfång och fulla av bekymmer över höjningen av mjölkpriset och prisen på andra viktiga livsfröknödenheter, som tvingar talrika arbetarfamiljer att använda mindre närande surrogat, begär vi, Englands arbetarkvinnor samlade till konferens, av regeringen, att den tillgriper massåtgärder, för att åvägabringa en stegring av livsmedelsförbrukningen och därigenom en minskning i hälsovårdsutgifterna. Vi begär vidare en undersökning av prisförhöjningens orsaker för att genomdriva en sänkning av detaljhandelspriset för mjölk och andra viktiga näringsmedel. Vidare begär vi att Hälsovårdsnämnden periodiskt skall utge broschyrer om hälsovård. Dessa broschyrer skall

Var syns deras inflytande i samhället?

HUSMÖDRAR FÖRENA ER FÖRENA ER!

Det är inte sant att vår standard är så hög. De svenska hemmen saknar i stor utsträckning ordentliga sängar att sova ut i efter slutad arbetsdag, de sakna nödiga hushållsgeråd och möbler. Allra värst är att våra bostäder

höjda löner och tryggt arbete. Husmödrarna är arbetarnas arbetsgivare — de styr konsumtionen och därigenom produktionen. Om hemmens alla otillfredsställda behov

A E R !

är trånga (hälften av landets bostadslägenheter är om 1 rum och kök och mindre). I trångboddheten frodas sjukdomar, trasas nerverna sönder, hämmas barnens uppfostran. Ungdomen och männen flyr ut — familjelivet hotas. Våra barn äro ofta undernärda. Lärare och skolläkare klaga. De ser följderna i barnens bristande uthållighet i skolarbetet. Tom mage ger tomt huvud. Vår hälsovård är eftersatt. 3.000 barn om året skulle kunna räddas om spädbarnsdödligheten i hela folket vore lika låg som i de högre klasserna.

För att skapa allt vad som nu brister behövs ökad köpkraft. Den ökade köpkraften får vi endast genom

skickas till de lokala hälsovårdsmyndigheterna; däri skulle behandlas sådana saker som t. ex. grundvalarna för en sund näring, där skulle också ges anvisningar för hur man skall sammanställa väl avvägda måltider och hur man kan härda sig mot sjukdomar genom väl avpassad föda.

Konferensen är av den uppfattningen, att det är i folkhälsans intresse, att tillräckliga kvantiteter mjölk och frukt tillhandahållas och begär därför att varje barn i folk- och realskolan dagligen erhåller frukt och ½ lit. mjölk."

fyldes — skulle produktionen sättas i gång, maskinerna utnyttjas och alla arbetsvriga händer få sysselsättning.

Husmödrarna måste med förenade stämmor göra hemmens behov gällande. Husmödrarna måste med förenade krafter medverka till en rättvisare fördelning av existensmöjligheterna. Läs på följande sidor om edra medsysstrar i andra länder, de ha börjat vakna, de ha äntligen börjat tala ut och kalla till strids mot undernäringsens hotande spöke. De säga: Det är inte överproduktionen, som skapat krisen beträffande näringsmedlen, utan den plötsligt strypande sänkningen av massornas köpkraft. Vi kräver inte endast lägre priser, utan högre löner, en höjning av massans köpkraft.

DE SVENSKA HUSMÖDRARNA PÅ MARSCH?

Utställningen Fritiden gör en värdefull insats för en ny värdesättning av arbetet i hemmet.

När Morgonbris för tre år sedan gjorde en undersökning om husmödrarnas fritidsmöjligheter och resultatet visade att över två tredjedelar av de tillfrågade tusentals arbetarhustrurna aldrig haft en hel dags semester skrevs det allmänt i dagspressen att detta var ett förhållande, som måste betecknas som en skamfläck på det svenska samhället. Sedan har nog frågan fallit ett stycke framåt. Kvinnoorganisationerna ha i alla händelser tagit sig an husmödrarnas fritidsproblem så långt deras resurser räckt. De ha försökt att skapa semesterhem för husmödrar, försökt få gemensamma måltidstimmar för familjens samtliga medlemmar för att därigenom möjliggöra en viss daglig fritid för de i hemmet arbetande, försökt få till stånd runt i landet hemsysterverksamhet till hjälp för hemmen under husmoderns bortovaro. Det är närmast Sverges husmodersföreningars riksförbund, Sverges socialdemokratiska kvinnoförbund och Svenska landsbygdens kvinnoförbund, som här gjort berömdvärda insatser. Det blev därför självfallet dessa tre kvinnoförbund, som utställningen Fritiden sökte samverka med för avdelningen ägnad hemmet och fritiden. Det var på ett hår när att husmödrarnas angelägenhet i dessa avseenden även denna gången trots allt blivit förbisedd. Men bestyrelsen för den vid det här laget redan festligt öppnade och i hela landets press lovordade Ystadstutställningen skyndade sig att reparera försummelsen och det på ett så generöst sätt att om också inte Fritiden i Ystad skulle få någon annan framtida effekt kommer den säkerligen att slå ett ovärderligt slag inte bara för husmoderns legitima fritidsbehov, utan för en ny värdesättning av den gärning över huvud taget som presteras av Sverges en miljon husmödrar. En hel skolbyggnad har apterats för en ny, allsidig och synnerligen intresseväckande framställning av såväl stadshusmoderns som den särskilt tungt arbetsbelastade lanthusmoderns enahanda, förbisedda tillvaro.

Morgonbris noterar tacksamt att de många tusen stämmorna, som svarade på tidningens ovannämnda rundfråga om husmödrarnas semester, ånyo få göra sig hörda inför allt folket.

De av arkitekt Bibi Lindström på grundval av kvinnoorganisationernas rapportmaterial effektivt gjorda bildframställningarna av t. ex. en lanthusmoderns dag måste ge varje utställningsbesökare en chock. Vem har tänkt på hur gammalmodiga och primitiva de redskap är som hon handhar under det att mannen—jordbrukaren ständigt tillföres den tekniska utvecklingens senaste nytt i form av sinnrikt uttänkta maskiner och verktyg? Och likaså stadshusmodern är bunden och hindrad av gamla former och system även om hennes kök nu även börjat nås av rationaliseringen. Trots alla förändringar av familjen (från att hemmet förr, då 9/10 av Sverges befolkning levde på landet, var en stor självförsörjande arbetsgemenskap är nu det moderna stadshemmet, som blir allt vanligare då städerna omfatta 1/3 av folkmängden, ofta bara en mat- och sovplats, i bästa fall en vilo- och rekreationsplats) är dock den talrikaste kategorin av alla arbetande i landet, de hemarbetande. Och dessa leva alltjämt kvar i det gamla natursystemet, de äro icke inlemmade i bytshushållningen, deras arbetsvillkor och arbetsdag bestämmas varken av konkurrensen på arbetsmarknaden eller av lagstiftning. Gång efter annan under rundturen på utställningen har man anledning att dra paralleller mellan arbetarrörelsens första framträdande och den husmodersrörelse, som nu tycks vara på marsch. Arbetarna demonstrerade för sin åttatimmarsdag medvetna om nödvändigheten att få en tid över för sin egen personliga utveckling, för att inhämta kunskaper och förkovra sig dithän att de kunde bli dugande medarbetare i samhällslivet. På utställningen, vars texter författats av d:r Margit Wohlin, säga de organiserade husmödrarna oavsett vilka politiska läger de tillhöra ungefär följande: Det påstås att arbetet i hemmet, husmoderns yrke, är f ö r d u m m a n d e.

Det kan kanske ligga något i detta. Men det har i så fall sina bestämda orsaker som möjligen kunna ändras. Främst den långa arbetstiden, som i många fall kan jämföras med industri- och bruksarbetarnas förhållanden för 50 år sedan och som icke lämnar någon som helst tid och kraft över att höja blicken upp från vardagsslitet. Arbetarrörelsen, där den kortare arbetsdagen har givit rum åt en storstilad bildningskamp, har visat vägen. Så är det bristen på fördjupad yrkeskunskap. Ett yrke som man ej behärskar blir ej intressant och utvecklande. För ett par generationer sedan kunde kvinnorna detta yrke mången gång till fullkomning. Nu famla vi i osäkerhet. Varför? Därför att vårt arbete i alla avseenden radikalt omdanats under industrialismens inbrott och vetenskapens upptäckter. Nu måste vi skaffa oss kunskaper om modern näringspsykologi, grunderna av modern hälsolära, hygien, spädbarnsvård och sjukvård; den moderna psykologiens och pedagogikens senaste landvinningar, en vittomfattande varukännedom etc., etc. — Tiden fordrar mycket av kvinnorna, överväldigande mycket. Och arbeta vi verkligen för att lära oss vårt yrke grundligt, då kan man sannerligen ej säga att detta yrke verkar fördummande. Men för en sådan vidareutbildning fordras tid.

En annan svårighet är bristen på social kontakt, men även den kan övervinnas om arbetstiden förkortas. Husmodern bör ansluta sig till någon husmodersförening eller konsumtionsförening eller politisk klubb eller om möjligt till alla tre slagen av kvinnoorganisation, delta i någon radiocirkel eller gymnastikkurs eller ägna sin tid åt kommunens och samhällets angelägenheter på den ort där hon bor. På det viset kommer hon ut och får samarbeta med andra och den ödesdigra isoleringen bryts. Den sista och den sannaste anmärkningen om kvinnoarbetet är att det är nervslitande. (I Englands medicinsk-psykologiska institut har konstaterats att av 500 fall av nervösa rubbningar och depression, som behandlats av läkare, 140 orsakats av för påfrestande "husliga plikter" och hemarbete. Rubbningarna voro så allvarliga att endast hälften av patienterna först efter tre år kunde lämna institutet under beteckningen fullt återställda.) Detta beror just på den långa arbetstiden, det oavbrutna slitet, utan möjlighet att någonsin helt få släppa av.

Vad kan göras? Jo, svara husmödrarna på Fritiden, fram för vår upplysning och yrkesutbildning, fram för rationalisering av hemmets arbete, fram för praktiska bostäder, inredningar och inventarier, fram för en ändrad arbetsfördelning inom familjen, fram för kollektiva anordningar, som kan underlätta arbetet i hemmen t. ex. tvättinrättningar med moderna maskiner, storbarnkammare, barnparker, ibland helt kollektiv hushållning, gemensamma måltidstimmar m. m.

Om vi på detta sätt vinna en av alla erkänd fritid skall det innebära att vårt arbete blir ett betydelsefullt yrke, vi både andligt och fysiskt friska mödrar. Minns att en vaken, hurtig och dugande husmor är en hälsokälla för hela familjen. Men vi syftar längre: vi vill bli kunniga och inflytelserika medborgare — alltså vi vill med i samhällsarbetet, med i de kommunala myndigheterna, med i riksdagen, allt i vår egenskap som hemvårdare och fostrare av de nya generationerna. För vår tids kvinnor ha bopålarne flyttats ut, hemmet har vidgats, blivit till samhället, allas vårt gemensamma hem, inom vilket det gäller för oss alla att fylla vår uppgift, göra vår insats för att få detta hem så beboeligt som möjligt.

Husmödrarna på Fritiden föra mer eller mindre medvetet fram det program, som varit de socialdemokratiska kvinnornas sedan årtionden tillbaka, och vi se med ljusa förväntningar husmodersskarnas vaknande medvetande.

H Ä L S O F Ö D A Å T A L L A !

UPPSEENDEVÄCKANDE IAKTTAGELSER VID UNDERSÖKNINGAR AV DE ENGELSKA HÄLSOVÅRDSMYNDIGHETERNA

Den uppmärksamhet, som Nationernas Förbund de sista åren ägnat näringsfrågorna, har väckt stark genklang inom skilda länder inte minst därför att den pressande jordbrukskrisen har aktualiserat ökad avsättning av frukt, grönsaker, smör, ägg etc. inom de egna länderna. Kanske ligger det också en viss bitter sanning i den mening, som det engelska arbetarpartiets kvinnor gör sig till tolk för, när de i anslutning till sin egen ivriga propaganda för näringsfrågornas utredning befarar att det snarare är på bönderna, som inte får sälja, som man tänker än på de fattiga, som inte kan köpa. "Det är viktigt att beakta detta", anser de, "ty om födoämnesöverskottet kunde få avsättning på marknaden för något annat ändamål — om den nya kryssarflottan exempelvis kunde gå på mjölk eller de nya flygmaskinseskaderna kunde oljas med smör — skulle vi utan tvivel finna mycket mindre bekymmer på sina håll över frånvaron av vitaminer på de arbetslösa och underbetalda bord."

Det är emellertid glädjande att konstatera den växande förståelsen för att det är fattigdomen, som bestjäl stora folklager hälsa och sundhet, och att man uppmärksammat den långa arbetslöshetens ödesdigra verkningar.

De engelska arbetarkvinnorna ha nyligen hållit sin stora kongress (se rapporten därom på sid. 8), och det är i näringsfrågans och folksundhetens tecken som den arbetat. Till grund har bl. a. hälsovårdsmyndigheternas rapporter legat. Det är en bister verklighet man kan utläsa ur dessa siffror.

BARNENS HÄLSA VIDMAKTHÄLLES PÅ BEKOSTNAD AV MÖDRARNA

Många hälsovårdsmyndigheter ha konstaterat svåra bristfälligheter i näringen bland mödrar och barn, och många ha bestämt förbundet död och sjukdomar bland mödrarna, med långvarig fattigdom. Där barnens hälsa förblivit god trots svåra förhållanden har det skett på mödrarnas bekostnad.

Det framhålles ofta av dem som inte gärna vill höra talas om svält att fattigdom och otillräcklig föda, inte nödvändigtvis behöver vara de enda orsakerna till undernäring... Och visst finns det andra inverkanse faktorer som inte direkt behöver knyta an till fattigdom — överanstängning, nervositet etc. Men de flesta "andra orsaker än fattigdom", som ofta dras fram som orsaker till dåliga näringsförhållanden äro i själva verket ingenting annat än verkliga symptom av fattigdomen, dåliga hemförhållanden, trångboddhet, brist på vila och sömn, brist på frisk luft etc.

Vad som under alla förhållanden står fast det är att en riktig diet är den betydelsefullaste faktorn i näringsvården och brister i det avseendet är den viktigaste orsaken till undernäring.

Ett stort experiment företogs 1930 bland skolbarnen i

Lancashire för att undersöka värdet i mjölk och gav uppseendeväckande resultat. 20.000 barn stod under uppsikt. 10.000 fick dagligen ungefär en halv liter mjölk, de andra fick ingen. Efter fyra månader visade de barn, som fått mjölk tydliga tecken till bättre hälsa och hade vuxit mera.

1926 utfördes ett liknande experiment i en skola nära London, där alla skolpojkar fick samma grunddiet, utvald som fullt tillfredsställande. De uppdelades därpå i två grupper, varav den ena endast fick grunddiet, medan den andra dessutom fick tillägg i födan. Den mest påfallande skillnaden märktes mellan "grunddiet"-gruppen och "mjölkportions"-gruppen både beträffande vikt och längd.

D:r Mann som utförde experimentet rapporterar:

Bortsett från den stora skillnaden i vikt och längd märkes en allmän förbättring i deras fysiska konstitution. Anlagen för kylskador avtar t. ex. Därtill bli de andligt mera livaktiga, och även om man inte med statistik kan mäta förändringen i deras mentalitet var den dock omisskännlig.

En noggrann undersökning beträffande hälsa och föda företogs i Newcastle-upon-Tyne avslöjande den stora klyftan i hälsa mellan de fattigas och de välbärgades barn. En grupp av 125 arbetarbarn (103 av dem hade arbetslösa fäder) jämfördes med 124 barn tillhörande bättre ställda klasser.

	Fattiga barn	Välbärg. barn
	%	%
Under normal vikt	55	13
Över normal vikt	11	48
Under normal längd	47	5
Över normal längd	2	11
Blodbrist	23	0

Näringsexperter är sysselsatta med att utreda frågan om vilken föda, som är den lämpligaste och varför. En del hålla därför på att utexperimentera vad de engelska rapporterna kalla *minimum diet*, d. v. s. vad som är oundgängligen nödvändigt för hälsan — den diet, som det medför stora faror att komma under — och andra är sysselsatta att finna på *optimum diet*, d. v. s. den idealiska näringen.

KLASSSKILLNAD I HÄLSOVÅRD?

"Vi tror att vi kommer att hålla på den bästa födan", förklarar de engelska arbetarkvinnorna, "alltså inte på minimidieten; eller för att uttrycka det annorlunda, den enda diet, som vi kan betrakta som tillfredsställande, är den som sätter varje medlem i samhället i stånd att upprätthålla en hälsostandard, som är jämförlig med den

som samhällets friskaste grupper lever på. Att inrikta sig på en lägre allmän standard är att medgiva nödvändigheten av klasskillnader i hälsovården.

Olika sociala och medicinska auktoriteter har ansett minimikostnaderna för mat åt en fullvuxen man till

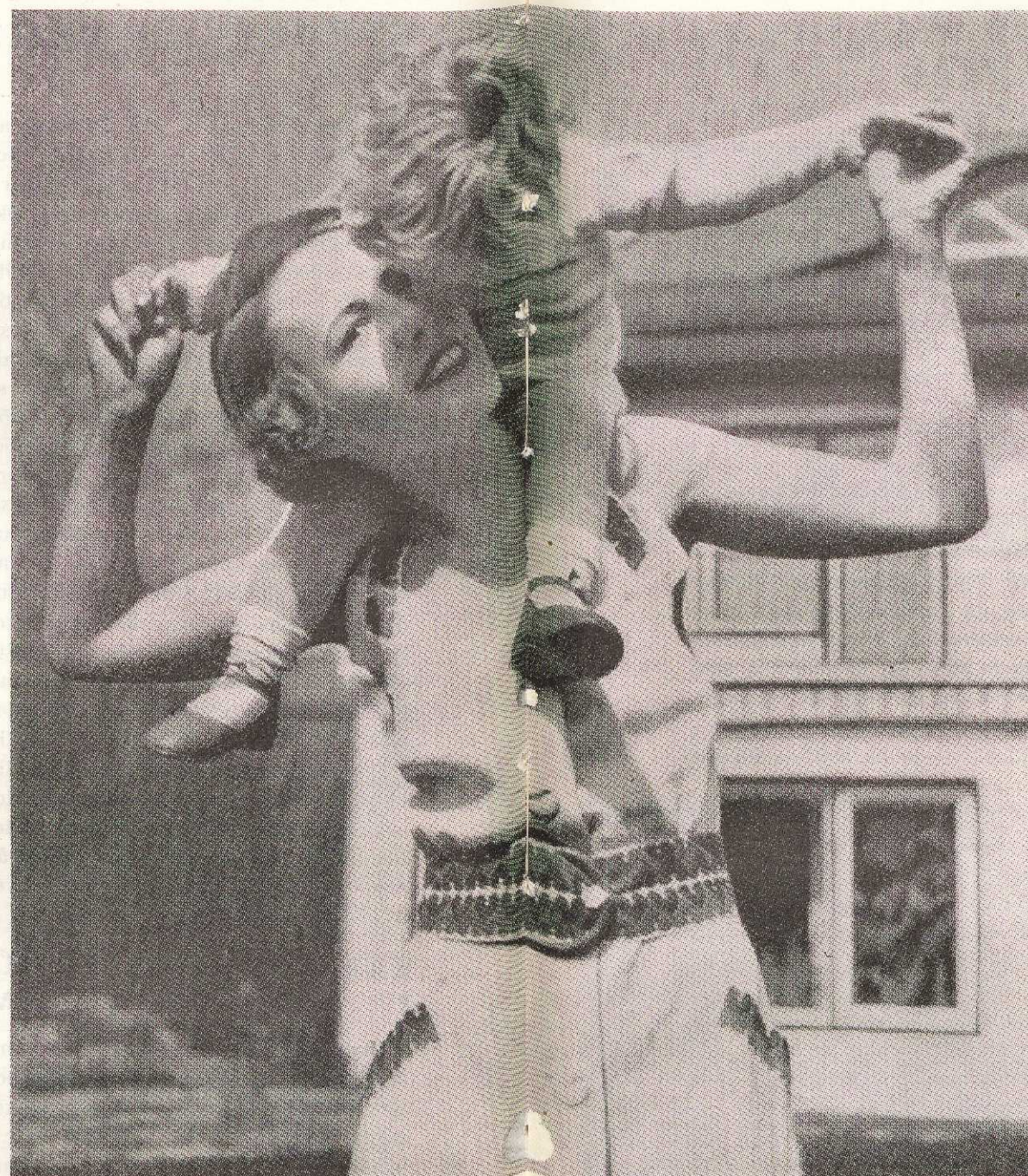

ENDAST SOCIALISMEN GER

bröd

frihet

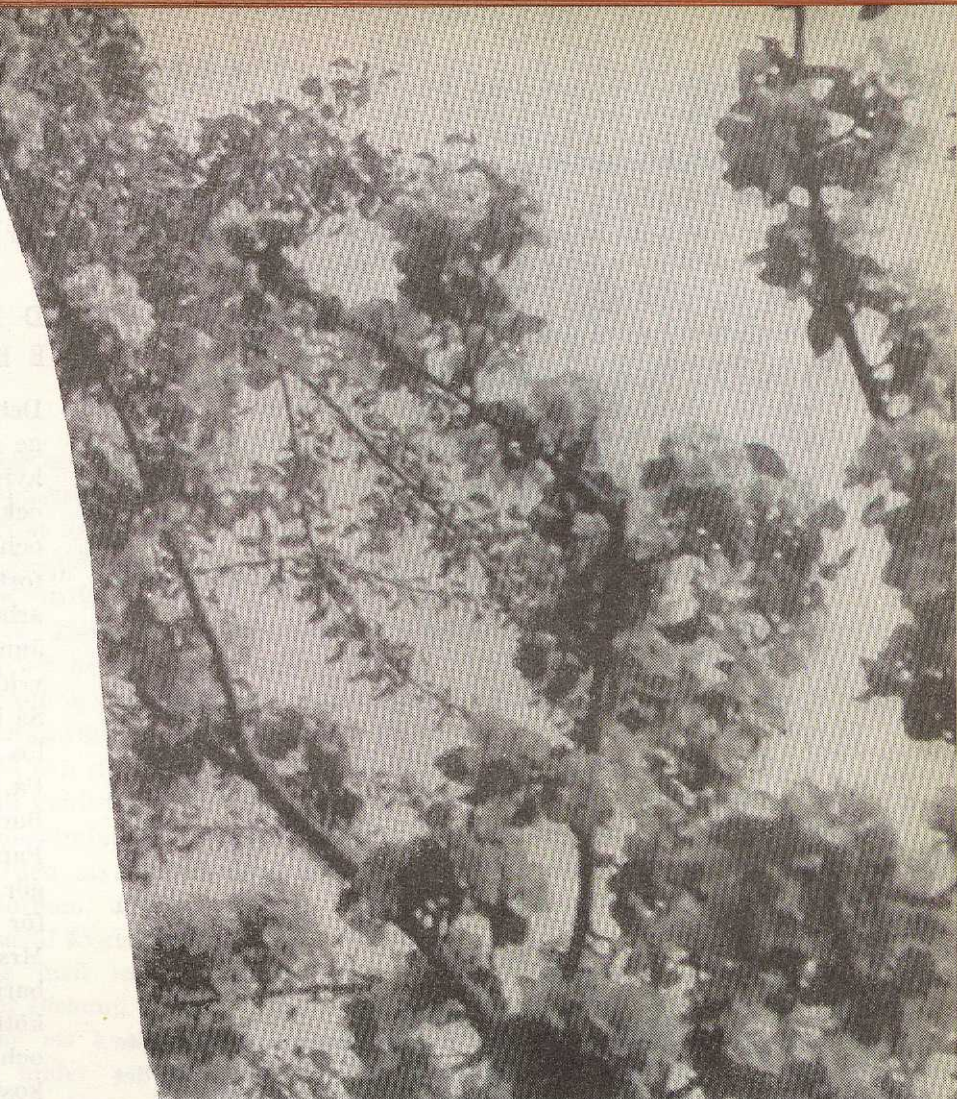
fred

åt alla

åt folken

åt världen

summer varierande mellan 5 shillings och 6 shillings 8 pence i veckan.

Sir John Orr, som är sakkunnig i näringsfysiologi, har fastställt att en i olika avseenden fullvärdig föda inte kan fås under 10 shillings. Han visar också hur halva befolkningen lever under denna standard.

Det finns, säger han, 4½ milj. människor i England, som inte kan ge ut mer än 4 shillings i veckan, 9 milj., som betalar 6 shillings och 9 milj., som ger ut 8 shillings etc. De engelska arbetarkvinnorna har nyligen fullständigt dessa uppgifter. Genom frågecirklar, som utsändes till medlemmarna i kvinnoorganisationerna har ett material uppsamlats, som kastar ett skärande ljus över de fattiga klassernas livsvillkor. En oerhört stor mängd av de arbetslösa har inte mer än 2 eller 3 shillings att betala

för mat i veckan. Undersökningen visar också att de lägst avlönades familjer ofta lever på lika låg standard, som de arbetslösa.

MJÖLK ENDAST PÅ SÖNDAGARNA

Allt efter som inkomsten sjunker, sjunker efterfrågan på mjölk, smör, ägg, frukt och grönsaker, ost, fisk och kött, tills den vid den allra lägsta inkomsten har reducerats helt och hållet med undantag för det allra billigaste köttet, den särskilt billiga osten och ett minimum av mjölk på söndagarna. Samtidigt ersätts dessa födoämnen av bröd, margarin och potatis.

Arbetarkvinnor i alla delar av landet har deltagit i denna undersökning. Samtidigt med svaren ha många av dem

lämnat detaljerade upplysningar om sina försök att låta ett mål mat tjänstgöra som tre eller fyra. Brevet uttrycker åter och åter mödrarnas oro och bitterhet, när de upptäcka vad ont, som tillfogas deras barn i och med att deras diet förringats till billig "fyllande" föda och saknar värdefullare ämnen.

Svaren på frågan vad de skulle köpa om de hade råd, visar att husmödrarna ha mycket sund uppfattning om näringen och vet värdet i synnerhet för barnen av mjölk, ägg, frukt och grönsaker.

VARFÖR KÖPA FATTIGA HUSMÖDRAR OKLOKT?

Det kan endast vara okunnighet om arbetarklassens villkor, som ligger bakom påståendet att undernäring orsakas genom okunnighet om födans värden och tillagning samt oklokt köpande. Många mödrar berätta t. ex. att de gärna skulle vilja ha mera kokat kött, men de kan inte åstadkomma det på grund av kostnaderna för bränslet eller därför att de under en lång arbetslöshetstid inte har kunnat behålla de köksutensilier som behövs. Ständigt påpekas i breven att det är dyrt att köpa i små kvantiteter, och att billigare födoämnen förstöras fortare och behöver längre tid för att beredas — fattigdom betyder alltid oklokt köpande.

De, som vidhåller att fattiga mödrar köpa oklokt, måste betänka att utifrån synpunkten en god hälsa, är det ingalunda klokt att betala 10 eller 12 shillings för mat, när denna summa skall räcka för fem personers alla behov under en vecka. Den mor, som har att tänka på hur hon skall fylla sina barns magar och stilla deras hunger i stället för att reflektera över hur hon skall bygga friska, starka kroppar kan man inte begära skall följa reglerna för en sund uppfödning. Detta är för närvarande ett privilegium för dem som har det bättre ställt. Men andra utgifter än de, som ges ut på födan, tar djupa grepp i inkomsten. Det kan vara av intresse att beakta även dess utgifter. Vid undersökningar, som företagits i Newcastle och Stockton-on-Fees fann man att arbetslösas familjer i gamla slumhus hade bättre föda än familjer i samma ekonomiska omständigheter, som bodde i nya hus. I det senare fallet hade man måst skära ned på födan för att kunna bo i de nyare och hälsosammare husen.

I många fall kan intet av inkomsten användas till kläder. Dessa få tiggas ihop.

Sådana påtagligheter visar det absurda i officiella rapporter om att mödrarnas apati, hemmens vanvård och föräldrarnas oförmåga är orsaken till barnens bristande skötsel, som alltså inte skulle orsakas av fattigdom.

Renlighet kostar pengar, bränsle, rengöringsmedel, borstar och arbetskraft. Den bristande renligheten, som är resultatet av långvarig fattigdom kan tyckas en tillfällig besökare som tecken på försumlighet. Och ändå finns det ingenting, som så bryter en husmoders hälsa och livslust, som vetskapen om att hon inte kan hålla sitt hem perfekt, att det blir försummat och schabbigt och hennes barn vänjer sig vid en standard, som är långt nedom den som hon en gång hade hoppats för deras räkning. Och när till slut hennes ångest och slit har brutit

hennes hälsa, så är det att skymfa henne, när man säger att hennes likgiltighet och bristande omsorg bär skulden för hennes barns vacklande hälsa.

DE ENGELSKA MÖDRARNA BERÄTTA SOM DE SVENSKA

Det vore orätt att inte låta mödrarna själva tala. Vi återge därför några av de brev, som de engelska arbetarkvinnorna nedskrivit. En viss överensstämmelse kan också spåras mellan dessa nakna verkligheter ur livet och de uppgifter, som Morgonbris första nummer i år förtäljde om. Endast med den skillnaden att den engelska arbetarklassens vittnesmål med nödvändighet måste bli ännu mera skakande, måste avspegla ännu otroligare förvridna livsförhållanden.

Så här skriver mrs F., som har fem barn och en arbetslös man:

På söndagarna gör jag en stuvning av litet billig oxlägg. Barnen får detta till middag på söndag och måndag. Pappa och jag äter i köket. Vi säger till barnen att vi gör det för att få sitta i fred. Men i verkligheten är det för att vi inte äter annat än litet te och bröd.

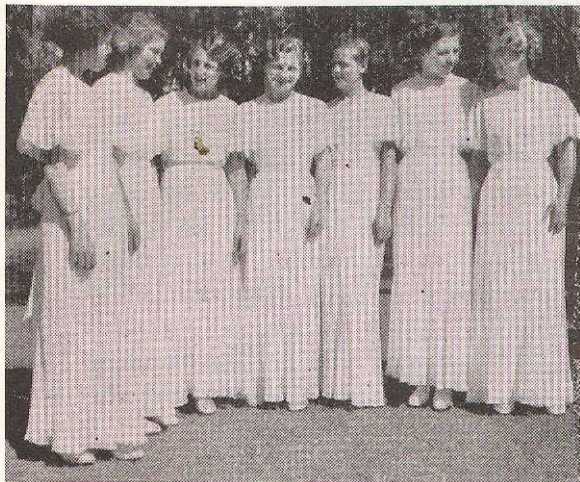
Mrs A. är familjeförsörjare för fyra personer: Vi äter bara middag på söndagarna, då jag köper för en shilling kött. De övriga dagarna i veckan lever vi på te och bröd och ibland litet smör. Bussen som jag brukar åka med kostar 3 shillings i veckan, så jag går ofta för att spara några ören till bröd åt barnen. Vi ha inte råd att köpa kol, så vi går till sängs klockan sju på kvällen för att hålla oss varma.

Mrs C. har tre barn — två döttrar, som arbetar och en liten pojke. Min man blev arbetslös för åtta år sedan när driften i gruvan upphörde. Sedan dess har han endast haft tillfälligt arbete någon gång. Vad som upprör mig mest är att två unga varelser (mina döttrar är endast 18 och 20 år) skall behöva slava på detta sätt. Vi är unga endast en gång. De måste försaka de enklaste nöjen för att hålla hemmet uppe. De klagar inte, men ibland tycker jag att det hela vore lättare att uthärda, om de gjorde det. Arbetarhemmen i England lever förvisso under svåra förhållanden. Man kan inte vänta sig en livskraftig ras om man undernär och försummar den.

INDUSTRIARBETARNA VILL INTE VINNA SIN HÄLSOFÖDA PÅ LANTBRUKARNAS BEKOSTNAD

Arbetarpartiet bör därför ta sig an näringsfrågorna, menar de engelska kvinnliga partikamraterna, för att hela befolkningen skall tillförsäkras en tillräcklig konsumtion av hälsosam föda. Insikter om näringsvården måste spridas och sist men inte minst bör de ekonomiska förhållandena ordnas, så att de inte lägga hinder i vägen och åstadkommer orättvisor. De engelska industriarbetarna vill inte vinna sin hälsoföda på lantbrukarnas bekostnad. Vi vill betala priser för vår föda, så att de som bor på landet kan leva av dem. Det finns många vägar att nå målet. En av dem innebär bl. a. undersökning av försäljningskostnaderna, för att onödiga mellanhänder skall kunna skäras bort och en verkligt ekonomisk distribution må kunna åstadkommas.

DISA VÄSTBERG HOS NORSKA KAMRATER

Konfirmander från ett norskt flickhem

Dagen efter den norska nationaldagen öppnades de norska socialdemokratiska kvinnornas landsmöte med en imponerande högtidlighet i Oslo arbeidersamfund. Ordföranden fru Signe Syvertsen — känd som norsk representant på vår kongress, ett besök som vi nu hade nöjet återgälda — kunde hälsa cirka 160 ombud välkomna. Det var stil och stämning över det hela. En norsk kvinnokongress får en annan sammansättning än en svensk på grund av den mycket invecklade organisationsformen, då man sänder ombud från såväl kvinnoklubbar som fackföreningar med kvinnliga medlemmar. Något förbund existerar icke utan man har ett kvinnosekretariat som sorterar under partiet. Det är omkring 30.000 kvinnor som på detta sätt äro med i kvinnorörelsen, vars fast avlönade sekreterare är fru Tina Torleifsen, vilken på kongressen fick hjälp av en ny och ung kraft, fröken Aase Lionæs, känd bland annat som översättarinna av makarna Myrdals krisbok. Även på andra sidan Kölen svälla kadrerna och ökas arbetet.

Deras lilla tidning *Arbeiderkvinnan* har svag spridning. Endast 2.000 exemplar. Naturligtvis var det diskussion om tidningen. Och det var ganska lustigt för mig att höra på, med kritiken mot vår egen förstklassiga *Morgenbris* ännu i friskt minne. Hos oss ville man ha mindre bilder, men där tiggde man om att få mera; där bad man om att slippa matrecept och klädmönster, här var det en del som önskade sådana. Annars ville man ha levande text samt flera politiska och socialistiska inlägg. En fördel var det med tidningsdebatten hos de norska kvinnorna: den tog bara en bråkdel av den tid som vi använde för att redigera om *Bris*.

Kongressens huvudfråga var befolkningsfrågan. Debatten i denna blev allvarlig, värdig och givande. D:r Tove Mohr och d:r Evang höllo inledande och orienterande tal. Själv fick jag tillfälle att lämna ett referat av

den svenska kommissionens arbete och förslag. Diskussionen rörde sig främst kring mödrahjälpen och barnnaskyddet. Man fick ett starkt intryck av att det var mindre behov av barn än av hjälp åt dem som redan finnas. Och ändock har Norge på en del områden kommit längre än vi, en sak som jag glimtvis fick en aning om genom besök i barnhem, barnsjukhus, dagskolonier och husmoderskolor under och efter kongressen, med mina älskvärda kamrater som självuppoffrande ciceroner.

Det verkliga debattämnet var frågan om gift kvinnas rätt till arbete. Partiets inställning i den frågan är klart stridande mot den ståndpunkt internationalen intar. En motion förelåg att kongressen skulle ingå till partiet med krav på att gift kvinna skulle äga rätt till arbete. Det blev halvannan dags meningsutbyte med skarpa inlägg för och emot. Slutstriden stod mellan bifall till motionen och ett förslag om att båda makarna icke skulle ha rätt till arbete om familjen på enderas arbete hade en årsinkomst av 3.000 kr. på landet och 6.000 kr. i stad. Med en övertikt av 33 röster beslöt kongressen i enlighet med motionen. Genom sitt beslut ha de norska arbetarkvinnorna intagit samma klara ståndpunkt som sina systrar i de övriga demokratiska staterna.

Många andra frågor upptogo även kongressens tid. För personlig absolutism slog kongressen ett slag genom talande siffror och bilder runt salens väggar om alkoholens fördärv för hem och samhälle. Partiets ledande män voro intresserade åhörare på kongressen. En kväll var kongressen partiets gäster på en stor fest med tal av ordföranden Oscar Torp, och en annan afton bjöd partiet på ett socialt drama av Grieg på Nationalteatern. Båda dessa inslag i kongressprogrammet senterades givetvis livligt. Såväl detta som en del andra saker jag erfor under mitt besök — bland annat att det fanns tre kvinnliga medarbetare i *Arbeiderbladet* som med intresse följde även de speciella kvinnofrågorna — övertygade mig om att det existerar ett mycket gott samarbete i partiet mellan kvinnor och män. Detta icke minst är en borgen för att den norska socialdemokratin kommer att segra i valet i höst.

Disa VÄSTBERG

Norges framtidshopp. Interiör från ett barnhem i Oslo

MISS VIOLET LANSBURY FRÅN LONDON: SVENSKA KVINNOR, VÅGAR NI SITTA PASSIVA ELLER ÄMNA NI KÄMPA FÖR DETTA PROGRAM?

Den 9 innevarande juni hölls i riksdagshuset ett sammanträde för överläggning om anslutning från svensk sida till den världssamling för freden, vartill initiativ tagits av ledande fredsvänner i England med lord Robert Cecil i spetsen. Till sammanträdet hade infunnit sig personer, tillhörande följande organisationer: Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, Samarbetskommittén för Fredsfrågor, Socialdemokratiska Kvinnoförbundet, Landsorganisationen, Nordiska Föreningen Mellanfolkligt Samarbete för Fred, Svenska Föreningen för Nationernas Förbund, Svenska Skolornas Fredsförening samt Socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Vid sammanträdet utvecklade miss Violet Lansbury från London, dotter till brittiska arbetarpartiets förre ledare mr George Lansbury, i ett anförande den nya rörelsens grunder och program. Anförandet var i huvudsak av följande innehåll:

Av europeiskt kända personer i England och Frankrike har tagits initiativ till en samling av alla för freden verkande krafter (Rassemblement Universel pour la Paix). Det är icke meningen att bilda någon ny fredsorganisation till de många, som redan finnas. Avsikten är i stället att genom lämpliga åtgärder samla till aktiv handling de fredskrafter, som redan existera men som på grund av att det gemensamma uppträdandet brister, icke blivit särdeles effektiva. I flera länder inom vår världsdel ha kyrkorna, frikyrkosamfundet, fackföreningsrörelsen, nykterhetsrörelsen, kvinno- och ungdomsorganisationerna, kooperationen och ett stort antal andra folkliga sammanslutningar anslutit sig till rörelsen. I spetsen för densamma står den kände engelske fredsvännen och statsmannen Viscount Cecil. Bland andra, som verka i rörelsens ledning, märkes tjeckoslovakiska republikens president Ed. Benez, spanska republikens president Manuel Azana, ärkebiskopen av York, franska deputeradekammarans president Ed. Herriot, franska flygministern Pierre Cot, Mahatma Gandhi, det brittiska arbetarpartiets ledare major Attlee, de belgiska senatorerna H. la Fontaine och Louis de Brouchère, nobelpristagarna sir Norman Angell, Romain Rolland och Thomas Mann, professorerna Ruysen och Victor Bosch, franska landsorganisationens ordförande Léon Jouhaux m. fl.

Rörelsen har samlat sig kring följande fyra principiella huvudpunkter:

- 1) respekt för fördragen;
- 2) allmän reduktion och begränsning av rustningarna genom Nationernas Förbund, innefattande avskaffande av privata vinster från tillverkning och handel med vapen;
- 3) kollektiv säkerhet genom ömsesidigt bistånd mot fredsbrytare;
- 4) övervägande om fredlig revision av de mellanstatliga förhållandena i enlighet med N. F:s pakt.

Rörelsen vill närmast ge uttryck åt sitt syfte genom en världskongress i Genève i september, som skall understryka folkens krav på respekt för N. F:s principer och deras vilja till fredligt samarbete.

Efter en ingående överläggning beslöt de närvarande att tillsätta en interimskommitté med uppdrag att undersöka möjligheterna att vinna anslutning från intresserade organisationer här i landet och att i sådant fall genomföra en sådan anslutning. Till kommitterade valdes riksdagsmannen advokat Georg Branting, ordf., redaktör Mauritz Enander, sekr., advokat Märta Björnbom, fru Signe Höjer, rektor N. J. Nordström, redaktör Herman Stolpe och ombudsman Walter Åman.

Här nedan har miss Lanbury på Morgonbris önskan beredvilligt gjort ett uttalande i anledning av tillkomsten av denna svenska kommitté.

Morgonbris läsare är utan tvivel redan välunderrättade om denna internationella fredsrörelse, vilken har omtalats i Social-Demokraten under de senaste veckorna. De ha också hört om sammanträdet mellan representanter för de många olika fredsorganisationerna i Sverige, vilket ägde rum i riksdagshuset den 7 juni.

Men de svenska kvinnorna fråga sig säkert vad just de kunna göra för att befördra fredens sak.

Det intryck en främling medför från ett besök i Sverige är att detta land under en lång följd av år har haft det lyckliga privilegiet att leva under säkra och välordnade förhållanden långt från allt det kaos och den oro, som råder i det övriga Europa. När jag påpekade detta för en svensk kvinna bekräftade hon att detta var sant. Men hon erinrade mig samtidigt om att efter kriget bevitnade det svenska folket, framförallt i Stockholm, krigets konsekvenser i strömmen av ryska, belgiska och österrikiska krigsflyktingar.

I dag, när krigsmolnen åter samla sig över Europa, när upprustningen blir intensivare och intensivare, när just det fredsälskande, fredade (om jag får kalla det så) Sverige är ställt inför ökade försvarsutgifter vill jag fråga det svenska folket, och särskilt kvinnorna: vågar ni alltså jämt förlita er på att Sverige, i ett nästa krig, skall bli i stånd att stå som en passiv åskådare. Detta att er regering medverkar till upprustningen ger i alla fall vid handen att Sverige också fruktar kriget även om man säger att krigsfaran är minimal.

Och med hänvisning till detta skulle jag vilja ställa ännu en fråga till de svenska kvinnorna i deras egenskap av mödrar och uppfostrare av ungdomen var de nu äro att finna i de kristna församlingarna, i kvinnoorganisationerna, i fackföreningarna, i den kooperativa rörelsen, kan ni våga att sitta sysslolöst avvaktande den stora katastrofen, vilken kommer att bli oändligt mycket mer fasansfull än det senaste stora kriget, vilket kommer att medföra förfärliga ekonomiska konsekvenser för alla världens länder, Sverige inbegripet, eller ämnar ni förena er med de krafter för freden, som sluta sig samman i de andra europeiska länderna och Amerika; ämnar ni kräva av ert lands regering att den går in för att genom Nationernas förbund medverka till skapandet av en samfällid politik för kollektiv säkerhet, en internationell nedrustning, avskaffande av privata vinster från tillverkning och handel med vapen, förhindrande av att de stridslystna nationerna anställa krig, samt effektivisera Nationernas förbunds verksamhet så att den omöjliggör framtida krig.

KVINNORNA KRING MORGONBRIS har en speciell uppgift att fylla. De måste på alla sina möten tala om fredskrafterna mot kriget; de böra bli de ledande inom den stora internationella fredskampanjen i Sverige, som energiskt vill sträva för ett enande av olika svenska fredsorganisationer, ena dem på basis av de fyra punkter efter vilka den internationella fredskampanjen är lagd. Det blir deras uppgift att sörja för aktionens praktiska sida, att göra klart för människorna att fred är en sak värd att offra pengar för, att penningoffer för freden betyder att försäkra sig om mänsklighetens största värde, ett värde som i dessa dagar är allvarligt hotat.

Och så mitt budskap till kvinnorna: organisera för freden, skänk allt ert varmhjärtade stöd åt den nya interimskommittén, som satts att förena alla redan förefintliga fredsrörelser i Sverige, skänk allt ert stöd åt fredskassan, och sörj för att mesta möjliga antal representanter för Sverige kommer till den internationella fredskampanjens kongress i Genève under nästkommande 3—6 september.

Kvinnorna ledas under militäruppsikt till arbetet i ammunitionfabrikerna. (Bild från krigsåren ur Weisst Du noch broschyr, vars starkt agitatoriska vinjettsida återges här.)

MINNS DU ÄNNU?

"Under det tredje krigsåret, då min man åter var hemma på permission, blev jag i grossess. Jag kunde knappast uthärda längre. Jag arbetade i sorteringen, varest ullstoffet togs isär för att sedan bearbetas till nytt ylle. Vi kvinnor måste bära tunga balar och korgar. Jag trodde ofta att jag skulle falla samman. Havrebrödet kunde jag med knapp nöd tvinga ner. Fettet, som luktade så att man frågade sig vad det var gjort av, kunde jag snart inte ens se. Jag hostade som en lungsjuk. Till slut var allting mig likgiltigt. Mina fötter ville inte längre bära mig. Trots allt höll jag ut. Barnet levde endast i fjorton dagar. Det hade fått alla mina sjukdomar ..." (Ur en tysk kvinnas brev 1918.)

Tre bilder gå aldrig ur mitt minne: vår trumpetare satt i gräset på vallen — en granat kom och slet bort hans ansikte. Så död blev han sittande med cigarretten i hand.

En fransk artilleriöverste är svårt sårad; kroppen drar ihop sig av kramp så att han blir liggande som en böjd brygga över diket. I denna ställning dör han.

En fransk kavalleriavdelning överraskades under sin färd av en av våra shrapnells. Alla karlarna och hästarna störtade döda ihop

i en hög, som hindrade vår frammarsch. Det återstod mig icke annat än köra över fem lik med vår vagn." (Ut ett tyskt soldatbrev.)

Dessa brevklipp är hämtade ur en just i dagarna utkommen broschyr Weisst Du noch? (Minns Du ännu?), som rymmer en rad skakande dokument från krigstidens elände och nöd. Den vänder sig till alla kvinnor, erinrar de äldre alla de tusenfaldiga fasor, som de upplevat, och visar de unga, som endast känna kriget genom hörsägen, dess verkliga ansikte. Den vädjar till alla kvinnor att kämpa för sitt och sina mäns liv och hälsa, att rädda framtiden åt sina barn, som de fött i smärta; vädjar till alla kvinnor att sammansluta sig i en kvinnornas världsorganisation för fred och göra allt till förhindrandet av att det senaste världskrigets ohygglighet återupprepas.

"Minns du ännu?" förtjänar största möjliga spridning och kan rekvideras genom Edition Pax, 1 Cité Paradis, Paris Xe. Broschyren omfattar 32 sidor och kostar 1:50 franska fr.

Signe Höjer, ledamot av Socialdemokratiska kvinnoförbundets V.U. och ordföranden i svenska avdelningen av Kvinnornas internationella liga för fred och frihet, svarar miss Lansbury i nästa nummer av Morgonbris med en artikel rubricerad Kvinnofront för internationell rättsordning.

ARBETANDE KVINNOR PÅ KONTOR OCH FABRIKER

ORGANISERA ER!

ORGANISERA ER!

Frågande ungdom
gör nyupptäckter
i de socialdemokratiska
kvinnornas historia

Morgonbris redaktion fick för några veckor sig tillsänd följande intressanta erinringar, undertecknat Aina Nilsson, Arbetarrörelsens arkiv. — Vad, har arkivet fått en kvinnlig medarbetare? var genast den fråga vi ställde oss och som vi lika skyndsamt sökte få besvarad. Det resulterade i att vi stiftade bekantskap med en duktig representant för den kvinnliga ungdomen, vilken visserligen inte var engagerad på arkivet ifråga utan i stället befanns ivrigt utnyttja det som den egenartade kunskapskälla dessa arbetarrörelsens minnessamlingar är.

— Jag började — berättar Aina Nilsson — fjorton år gammal som springflicka på NK och sedermera blev jag laboratoriebiträde i filmstaden i Råsunda, varest jag råkade ut för en yrkessjukdom och blev arbetsoduglig, varför jag under de senaste åren ambuleral mellan sjukhus och folkhögskolor, vilka senare på ett underbart sätt hjälpt mig att vända till gott en väsentlig del av det onda, som fatala omständigheter förorsakat mig. Dessa år har också givit mig rikt tillfälle att fundera över åtskilliga problem. Bl. a. har jag ifrågat mig och förresten funnit alldeles oförklarligt varför kvinnorna spaltat upp sig och organiserat en egen rörelse inom de stora allmänna sammanslutningarna. Jag tog upp frågan till diskussion även på Brunnsvik och då kom dr Lindgren och gav mig det goda rådet att söka svaret i de gulnade papperna från arbetarrörelsens tidigare skeden. Sagt och gjort — och här har jag verkligen fått besked, som omvänt mig alldeles. Bara ur de i min artikel återgivna små glimtarna från de allra första åren i de socialdemokratiska kvinnornas historia ser jag en varning lya emot oss, den yngre generationens kvinnor, som inte själva upplevat genombrottsåren, då det var att ständigt strida och oftast förlora. Det saknas inte kraft och must i interiörerna vare sig från mötena eller arbetsplatserna denna tiden som t. ex. synes i skildringen av bruksbärskorernas strejk. Och jag hoppas att jag skall kunna sammanfoga mina fynd till en liten bok för att meddela mina jämnåriga medstrar samma hälsosamma lärdomar.

SVARET AINA NILSSON FANN I ARBETARNAS ARKIV

Den yngre generationens kvinnor, som skörda frukterna av pionjärernas verk, ta sin rörelsefrihet, rätten till arbete och oberoende m. m. som en självfallen sak och ha också ansett fortskridandet fram mot jämlikheten med mannen som utvecklingens ofrånkomliga väg.

Så segrade reaktionen i fascismens och nazismens hemland. Kriser och därtill hörande arbetslöshet härjade — och kvinnorna trängdes med våld tillbaka till ett stadium, som de trott sig för alltid ha lämnat. Här i Sverige se vi på dessa händelser en smula överlagset. Något sådant skulle ej kunna ske här i vårt fria, demokratiska land. Vi känna oss säkra, allt för säkra. Och dock ha vi ingen rätt att förhäva oss. Ett steg, bara 50—60 år, tillbaka i tiden har kanske en del att förtälja oss, huru man t. o. m. i arbetarkretsar uppfattade kvinnans plats i samhället.

Inom Maskinarbetareföreningen fanns år 1879 ett par modiga och framsynta damernas ridare, som motionerade om att även kvinnor skulle få tillträde till föreningen. De värdjade

Aina Nilsson

ORGANISERA ER!

lönerörelsen visade den tendens att brytas. Röster höjdes för att man utan hänsyn till fruntimmerna skulle söka främja sina egna intressen och smida medan järnet var varmt. Det försätliga förslaget föll emellertid igenom och fruntimmerna fingo vara med på ett litet hörn även denna gång.

Men de fingo icke överskrida »kvinnlighetens gräns» ens tio år därefter, 1882. På ett möte begärde styrelsen handlingsfrihet att hyra lokal för högst 300:— kr. åt föreningen. Några kvinnor röstade för ordförandens förslag och ådrogo sig därmed en ordentlig skrapa av ledamoten E. M. Lundgren, som yttrade: Jag har på något ställe läst, att en vis man sagt: kvinnan tige i församlingen! Dessa ord tyckes våra damer här aldrig hört talas om, eller, om de hört dem, tro de, att de icke angå dem. Så snart en fråga blir väckt och kommer under diskussion, strax tro damerna, att det är de,

nor, beskrev kvinnans ställning på följande sätt: »Geijer yttrade som bekant, att människan är ett sent begrepp i historien. Man torde kunna säga, att kvinnan är ett ännu senare begrepp, i det hon icke ens ännu är till sitt väsende begripen, alldenstund föreställningen om henne svävar mellan docka och ängel, emellan slavinna, som man kan sälja såsom ett dött ting, och den heliga jungfrun, som man gjort till Guds moder. Så länge mänskligheten icke erkänner, vad kvinnan är, eller att hon är människa i ordets fulla bemärkelse, och detta är hon icke förrän hon erhållit de rättigheter, som hennes natur kräva och samhällets och mänsklighetens fördelar göra nödvändiga, så länge kan hon icke heller vinna den ställning, som henne med rätta tillkommer. Det är i själva verket en underbar företeelse i mänsklighetens utvecklingshistoria, att på samma gång man betraktat kvinnan såsom någonting över-

lägset, har man behandlat henne såsom något oändligt underlägset.»

De mera framsynta männen inom det socialdemokratiska partiet ha dock alltid ställt sig välvilliga till kvinnorna och kämpat för deras lika-berättigande. Redan August Palm förde deras talan både i sina föredrag, sina »leven» för kvinnan och i sina artiklar, om också de sistnämnda i drypande sentimentalitet om sömmerskorernas eländiga tillvaro sköto över målet. Även Axel Danielsson, Hinke Bergegren m. fl. ha gjort goda insatser för att få kvinnorna med i den sociala kampen.

Icke dess mindre måste jag erkänna min beundran för arbetarrörelsens första modiga kvinnor. Den nu levande yngre generationen har i allmänhet ingen aning om storheten i deras till synes så små insatser.

Vår första hjältinna finner vi också redan den 16 juli 1882, knappt mer än ett halvår efter det

som skola avgöra den, antingen de förstå den eller ej, och deras röster höras i tid och otid över alla andras. Mina herrar! Låtom icke damerna härska, varken över oss eller föreningen! Ty få de sin vilja fram, så barkar det åt skogen med alltihop. De bland damerna, som veta sig icke ha överskridit kvinnlighetens gräns, behöver icke taga åt sig mina ord — de övriga hoppas jag gör det.» Ingen kvinnlig vågade komma med ett försvar, någon damernas ridare uppenbarade sig inte heller. Det troliga är, säger Sigfrid Hansson i sin historik, att en stor del av männen gillade Lundgrens uppfattning.

Betecknande är också ett protokollsutdrag från Göteborgs Arbetareklubb år 1884: »En fråga framställdes till klubben av herr Larsson, om inte kvinnan borde få inträda uti klubben som medlem. Efter en livlig diskussion beslutades, att den (spärrat av mig) ej får tillträde till klubben.» Användandet av realgenus i detta sammanhang talar i all sin nakenhet om att kvinnan betraktades mera som ett husdjur eller en sak än som människa.

Ytterligare belägg för denna min uppfattning kan jag hämta ur riksdagshandlingarna från samma år. Det var den socialistiskt-liberale riksdagsmannen och redaktören för Öresunds-posten, som i försvarstalet för sin motion om valrätt och valbarhet till parlamentet för kvin-

Bruksbärskor vid ett stockholmsbygge 1901

August Palm började predika socialism i Skåne. Ett stort folkmöte hade anordnats i Limhamn. Solen brände hett och vägen till mötesplatsen var lång. Ej mer än 150 personer hade infunnit sig. Jag citerar nu från referatet i tidningen Folkviljan: »Förutom Palm uppträdde som talare maskinisten Hultman samt snickaren Juhlin. Mötet fick en särskild betydelse därigenom att en kvinna uppträdde som talare och i varma ordalag uppmanade kvinnorna att delta i den sociala kamp som nu är börjad, samt i stället för så mycken romanläsning befatta sig med nyttig lektyr såsom tidningar och icke springa över det politiska. Särskilt anbefalldes hon varmt arbetareorganet Folkviljan och uppmanade kvinnorna att i framtiden möta talrikt å folkmötena. Hennes tal hälsades med bifall av de närvarande, varibland befundo sig många kvinnor. Och hoppas vi nu, att isen är bruten, så att vid framtida möten även kvinnan vill lägga sitt ord i vågskålen till samhällets omorganisation och förbättring.» Inte ens hennes namn är bevarat åt eftervärlden, kanske man fruktade att hon skulle lida men av publiceringen. Det var farligt att vara socialist på den tiden, dubbelt farligt för en kvinna, eftersom socialismen på sina håll ansågs vilja upplösa alla moralbegrepp.

Ännu modigare förefaller mig fröken Mathilda Berling, en kläd- och linnesömmerska, som i vardagslivet tog emot sömnad i en liten lokal vid Klara Norra Kyrkogata 24, ingång från Brödboden. Inför en människoskara på 1.000 personer, samlad i Stadshagen och hedrad med stark polisbevakning, deltog hon i diskussionen om »arbetarne, fackföreningarna och politiken». Referaten veta berätta, att det diskuterades livligt på detta möte, anordnat av Socialdemokratiska föreningen i Stockholm för Kungsholms arbetare år 1886 — en tid, då myndigheterna förföljde och jagade socialisterna såsom samhällets fiender numro ett. Fröken Berling skymtar då och då i tidningen Socialdemokraten, än som styrelsemedlem i Socialdemokratiska föreningen i Stockholm, än som fackföreningsagitator under de närmast följande åren — en pionjär, värd att minnas.

Tidningen »Arbetets» duktiga expeditris i Hälsingborg, Hilda Ekelöf, fick på ett otrevligt sätt erfara, vad politiska motståndare tänkte om de socialdemokratiska kvinnorna. »Vårt Land» skrev, att det ifrågavarande mötet öppnades av en »ogift kvinnsperson» vid namn Hilda Ekelöf. Av »Arbetets» svar kan vi förstå, hur ful den insinuationen måtte klingat i samtidens öron: »För att kunna såra en kvinna, om vilken man ingenting annat vet, än att hon är socialdemokrat genom att benämna henne med ett tvetydigt uttryck, fordras det en naturlig råhet, inför vilken »den druckne skomarkargesällens» försvinner som en harmlös pojkaktighet.»

Obehag sådana som det ovannämnda hörde dock inte till de värsta. De kvinnor, som anslöto sig till en fackförening eller en socialdemokratisk förening, riskerade i likhet med sina manliga kamrater sitt arbete och även möjligheten att få arbete på annat håll.

Trots detta strömmade kvinnorna på sina håll talrikt till rörelsen. Hälsingborgs kvinnor fingo år 1888 en särskild eloge av Fredrik Sterky för det livliga intresse, de lade i dagen. Agitatoren John Kjellman företog samma år en resa Borås — Motala — Arvika — Charlottenberg —

Ämål för att bilda »arbetareföreningar». Till tidningen skriver han: Motala kvinnor börja ock vakna, ja, många av dem gå före männen i klasskampen. Heder åt sådana kvinnor, skam åt de män som sova.

Ur dessa glimtar från de allra första åren i de socialdemokratiska kvinnornas historia ser jag

EN VARNING LYSA EMOT OSS, DEN YNGRE GENERATIONENS KVINNOR, SOM INTE SJÄLVA UPPLEVAT GENOMBROTTSÄREN, KAMPTIDERNÄ, DÄ DET FANNS SÅ MYCKET ATT TA OCH SÅ MYCKET ATT VÄGA NÄGOT FÖR. VI STÄ INFÖR ETT VAL, I VILKET DET FRAMFÖR ALLT GÄLLER ATT FÖRSVARA DEN STÄLLNING, DE ÄLDRE GIVIT OSS I ARV. EN REAKTION GÄR FÖRST OCH FRÄMST UT ÖVER KVINNORNA. DÄRFÖR HA VI DUBBELT SÄ STORA SKÄL ATT REDAN NU FÖRBEREDA VALET OCH I MEDVETANDET OM BETYDELSEN AV FRAMGÄNG FÖR VÄRT PARTI BEGAGNA VARJE TILLFÄLLE TILL AGITATION. MÄTTE HISTORIENS OMDÖME OM OSS BLI: HEDER ÅT SÄDANA KVINNOR!

"DE STREJKANDE DAMERNA"

DOKUMENT OM KVINNORNA I FACKFÖRENINGSRÖRELSEN, FRAMPLOCKADE UR ARKIVET AV AINA NILSSON

De kallades »smäckor», gingo i träskor med oket över axlarna och buro murbruk från laven till murarna. Varje bruksflicka, eller hantlangerska, som de också kallades, klättrade på byggnadsställningarna en våning, varefter nästa tog vid. Den sista i kedjan gick omkring och fömde bruket åt murarna, ett arbete, som de turades om med, ty kalken frätte sönder huden på händerna. Bruksbärserskornas liv var hårt och gjorde dem själva hårda. I »Guds vackra värld» skildrar Martin Koch, huru de blevo »grövre, fastare i köttet, hårdare i nävarna och svårare i truten» för varje år.

I maj 1888 hade det varit murarstrejk vid Johannes kyrka för att få timpenningen höjd till

ALLSVENSKAN 1946

Marabou
ERGO

Här ha vi ett storspelareämne för kommande serier.

Han tränar varje rast, han ser varje match. Och Mamma är hittills hans bästa "kapten". Hon ger honom Ergo varje morgon och Ergo ger kondition som ingen annan dryck.

MARABOU STORDRIFT MÖJLIGGOR DET LÅGA PRISET

45 öre. Insamlingar hade företagits. När den sista insamlingen hade redovisats, hade också strejken slutat med seger för arbetarna. De beslöt då att skänka pengarna till de sämst ställda kamraterna inom branschen; det var hantlangerskorna. I en polemik med Dagens Nyheter skrev Knut Tengdahl, murarpojken, som sedermera blev Stockholms stadsfullmäktiges ordförande, att hantlangerskorna i kapitalisternas kalkyleringar tjänstgjorde som en billig arbetskraft, att de t. o. m. i Stockholms stads arbeten inte förtjänade mer än 12 öre i timmen och inte kunde påräkna mer än 300 krs årsinkomst. Därtill kom, att arbetstiden var minst tolv timmar per dag med början kl. 6 på morgonen.

Murarna hade strejkat, därför att levnadsomkostnaderna stigit men inte lönerna. Sammanlunda var förhållandet för hantlangerskorna. De hade nu 15 öre per timme och begärde på ökt med 3 öre per timme. Men byggmästarna nekade. Så utbröt den 4 juli 1888 den strejk, som i tidningarna benämndes »Stockholms första kvinnostrejk».

Några hantlangerskor, anställda vid ett nybygge på Fleminggatan, gävo signalen. De hade begärt löneförhöjning och blivit nekade. Hastigt och lustigt inställde de arbetet och gingo ut på vandring. De uppsökte ett nybygge i närheten och hörde sig för, hur kamraterna hade det ställt med lönevillkoren. Här hade byggmästaren emellertid redan beviljat de begärda 18 örena, varför de vandrade vidare över Kungsbron upp till Vasastaden, där byggnadsverksamheten var i full gång. Från bygge till bygge gick färden; överallt, där kamraterna inte hade minst 18 öre i timmen, försökte de övertala dem att sluta sig till strejktåget.

Murarna på ställningarna skämtade och gyllade med dem, trots att de kanske just under denna strejkvandring innerst inne hade mera respekt och aktning för dem än annars. Då kvällen bröt in — kl. 8, då arbetsdagen i vanligt fall var slut — voro de sexton stycken, som bestämde att mötas på Norra Bantorget kl. 7 följande morgon för att fortsätta strejken. Allting försiggick tyst, lugnt och städat, skrevo tidningarna.

Nästa dags förmiddag gick ett rykte ute i staden, att byggmästarna skulle ha givit med sig. De skulle allmänt ha gått »de strejkande damernas» fordringar till mötes, gycklar en tidning med bruksflickorna, som visst inte voro så eteriska, som uttrycket låter påskina utan tvärtom kraftiga, resoluta kvinnor. Men tidningen förklarar genast, att ryktet måste ha berott på ett misstag, ty ett sjuttiootal hantlangerskor bevisade på kvällen ett möte vid Lill-Jans, anordnat uteslutande för strejkande. Det var byggnadssnickare och timmermän, som strejkade samtidigt som hantlangerskorna.

Rapporterna från den tredje dagen lyda: Byggmästarna vidhålla sina beslut och de strejkande, såväl de manliga som de kvinnliga, strejka och hålla möten. På kvällen den 6 juni voro cirka sextio hantlangerskor samlade vid strejkmötet ute vid Lill-Jans. Nu började deras tålmod tryta, och de beslöt att följande dag fortsätta sin pilgrimsfärd och besöka alla byggen på Kungsholmen och Norrmalm för att förmå byggmästare och basar att underteckna en lista, där de begärde 18 öre pr timme, eller också skulle de förmå hantlangerskorna att upphöra med arbetet.

Byggmästarna började draga öronen åt sig. Redan vid middagstiden den 7 juli hade de flesta skrivit under. Endast ett par byggmästare vägrade fortfarande. Men framgången var tydligen given och arbetet upptogs morgonen därpå.

ANDRA TIDER, ANDRA SEDER. MAN SÄGER IBLAND, ATT KVINNORNA ÄNNU ICKE BLIVIT UPPFOSTRADE TILL SOLIDARITET; 1888 ÅRS "SMÄCKOR" HADE INGEN UPPFOSTRAN ATT SE TILLBAKA PÅ, HOS DEM VAR DET NÖDEN OCH SVÄLTEN, SOM FORMADE SOLIDARITETEN. VI, SOM HA FACKFÖRENINGAR, SOM HA KVINNOKLUBBAR, HÖGRE LEVNADSTANDARD, MEN ICKE LÖNER, SOM TÄCKA DENNA LEVNADSTANDARD, LAT OSS ÄGNA EN MINUTS BEGRUNDAN AT BRUKSBÄRERSKORNA OCH GÅ DIREKT TILL FACKFÖRENINGEN, OM VI INTE ÄR MEDLEMMAR DÄR FÖRUT. LAT DET BLI BEVISET FÖR VAR SOLIDARITET!

MURAREFLICKAN

I anslutning till ovanstående lilla historik förtjänar att bringas i erinran följande konstlösa men rörande tidsmålning "Murareflickan", författad av K. J. Gabrielsson (död 1901).

Slå eau de Cologne på er näsduk, min fru.
Sätt på er pinznez'n min fröken;
Min herre kom närmare och titta på mig.
Ni är väl ej rädd för spöken.

Tar jag mig ej bra ut i vinterns dar
Så här, höljd i mycket lumpor?
Och se så charmanta vador jag har,
Ja formliga läggjar i strumpor.

Min kjortel är styv utav lera och bruk
Och räcker knappast till knäna.
Så klädda ni finge väl rent av slag,
eller hur mina damer väna?

Bäst till min fördel jag tar mig ändå
När vi uti "bygget" rasta,
Där plumpaste skämt ej är plunt nog åt mig,
Där ej grovheter nog kan man kasta.

Omringad av karlarnes råa hop,
Så såld som man gärna kan bli det,
Å! där kan jag säga så fula ord
Och visa — så långt ni tål si det.

Ja men mitt herrskap, jag är ett djur!
Det har jag dock jämt ej varit;
Jag var nog en flicka lik andra en gång,
fastän den tiden nu farit.

Då gick även jag så sedlig och mild
Och kunde för orätt bäva,
Och trodde att jag var en mänska också
Med rätt att få mänskligt leva.

Jag hade ett känsligt sinne jag med?
En själ som tillgivenhet krävde;
Jag sjöng, full av hopp, från morgon till kväll
Och på framtidens slöja jag vävde.

Min längtan låg till att odla min smak
Min kärlek det sköna sökte,
Och konstens tempel, på fattigmans plats,
Rätt ofta mitt vetande ökte.

Och o! hur det slog av jubel mitt bröst,
När ände det blev på dagen,
Då sprängde min tanke sin fängseldörr,
Då var timmen för hälgsmål slagen.

Och sökande flög min ande omkring
I idéernas vida rike
Och lyssnade tjugad till stormännens röst
Och drömde sig deras like.

Min dröm var alltid att träffa en själ,
Som ville mig framåt leda
Och byta tankar och intryck med mig
Och hjälpa mig att få reda.

Men för de fina var jag för grov
Och jag ville icke genera;
Och mina kamrater begrepo mig ej,
De lågo för matfrågan mera.

I längden kan dock ingen människa gå
Så där för sig själv och tänka;
Och som ingen ville sig "sänka" till mig
Så måste väl jag mig "sänka".

Hos mina gelikar där mottog man mig,
Jag blev en av de mest besatta,
Fast oftast förtvivlan, som måste ha ljud,
Är det som mig kommer att — skratta.

Men kors! jag tror rent jag blir sentimental,
Det var ej min mening från början.
Nej, jag ville endast visa er min bild
Just sådan den står mitt i smörjan.

Karolus.

AMERIKAS ARBETERSKOR BOJKOTTA TIDNINGSKUNG

Vid de amerikanska fackföreningskvinnornas nyligen hållna kongress, representerande en halv miljon arbetande kvinnor, fattades beslut om att bojkotta den gula Hearstpressen därför att den bereder mark för fascism och "oamerikansk" anda.

Sedan tidningskungen Hearst år 1934 besökte Hitler har han på alla sätt sökt befordra de fascistiska krafterna i Amerika. Hitlerregeringen lär betala 400.000 dollars för Hearsts nyhetstjänst, mot att denne glorifierar Hitlers våldsregemente och det fascistiska Italien, provocerar fram hos massorna rashat, krigshets och reaktion genom antikommunistiska aktioner.

Över 12 miljoner läsare ur arbetar- och medelklassen kommer dagligen under Hearst inflytande genom 2.200 tidningar. Hearst särskilt lagt beslag på den kvinnliga publiken. Bland hans ofantliga nät av magasiner märkas några av de i världen mest lästa damtidningarna som Pictorial Review, Good Housekeeping, Harper's Bazaar och Cosmopolitan, vars månadsupplagor gå upp till nära sex miljoner. Han är filmproducent. Han dirigerar en räckva av radiostationer inom de mest betydande områdena i U.S.A. Hans förmögenhet uppskattas till 220 miljoner dollars. Allt hans görande och låtande dikteras av motivet: mer pengar, mer makt.

Mooney, arbetarmartyren, dömd till livstidsfängelse, anses allmänt i Amerika hållas kvar i fängelset tack vare Hearsts möjligheter att medelst pengar förhindra hans lösläppande. De amerikanska fackföreningskvinnorna ha kastat sin handske mot en farlig fiende, men tillintetgörandet av hans makt är även av vitalt intresse för de krafter i Europa, som kämpa mot krig och fascism.

Hearst

EVA WIGFORSS:

RIKEDOM OCH MAKT ÅT FÅTALET ELLER ÅT DE MÅNGA

Som känt är utgår vart tionde år ett bud, att allt folk i vårt land ska låta folkräkna sig till antal, yrke, inkomst och förmögenhet. Så skedde också år 1930 och resultatet få vi nu se efter de vanliga 5—6 åren av behandling hos statistiska centralbyrån. I år kanske det största intresset hos allmänheten för dessa resultat knytes till befolkningstalen. Redan ett bläddrande i del I, där de mera ingående behandlas visar, att ett närmare studium blir lönande. Den tredje delen, som handlar om folkmängden efter yrke, inkomst och förmögenhet, har hittills bara kommit med sin första avdelning, som ger råmaterialet, tabeller för län, härad och bygder och i städerna för församlingar. Vill man ur 1930 års folkräkning del III såsom den nu föreligger bilda sig en uppfattning om, hur inkomster och förmögenhet varit fördelade 1930, måste man använda mycket addering. Något sammandrag för hela landet ges inte i den nu utkomna delen. Det kan vara upplysande nog med lokala uppgifter, t. ex. att finna, att i Stockholm inkomst och förmögenhet per inkomsttagare och förmögensägare var resp. 3.532 kr. och 46.841 kr., per yrkesutövare 3.235 och 9.340 kr. och per invånare 2.133 och 6.156 kr. Den ökända jämna fördelningen, som skulle göra oss alla lika fattiga, borde alltså gett genomsnittsfamiljen på låt oss bara säga 2 barn en förmögenhet på 25.000 kr. och en inkomst på 8.500 kr. En utjämning av detta slag i Oscars församling skulle ge en sådan familj en förmögenhet på över 107.000 kr. och inkomster på över 16.000 kr. Djursholm kommer nära denna toppunkt med per invånare 3.536 kr. inkomst och 23.614 kr. i förmögenhet eller med en inkomst per inkomsttagare på 6.961 kr. och en förmögenhet per förmögensägare på 116.680 kr. Lågvattenståndet i inkomster visar bland städerna som sig bör Trosa med 1.505 kr. per inkomsttagare och ett par församlingar i textilstaden Norrköping med nästan lika låga tal. Gå vi till landsbygden finner vi inkomster som håller sig kring ett medeltal per inkomsttagare på 1.000 kr., ibland under på en hel del ställen. Om vi däribland finner Kalixbygden, platser i Västerbotten och Västernorrland, i Bohuslän särskilt på öarna, i Jämtland, Värmland och Älvsborgs län i Ätrabygden, i Hallands och Smålands skogsbygder bör det ju inte förvåna. Men t. o. m. i Östergötlands södra skogsbygd, i Skånes Göingeskogar och i Stockholms län i Attundaland kan man finna sådana låga

medeltal. I Norrland kommer man här och där till så skrämmande låga medeltal per invånare som 300 kr. och lägre.

HUR MYCKET ÅT HUR MÅNGA

I en undersökning om det samlade skattetrycket i Sverige gjord av finansdepartementet 1936 har folkräkningsmaterialet sammanställts. Man finner en uppdelning av befolkningen, som visar att 90 % av denna, ett skikt som anses omfatta arbetare- och bondebefolkningen i vårt land, tillsammans fått nöja sig med drygt 2/3 av hela den inkomst, som kommer på enskilda personer i landet. Ett mellanskikt på 8 % av befolkningen tog 1/4 av totalinkomsten och mellan 7 och 8 % av inkomsten gick till 0,8 % av befolkningen. Eller om man räknar per yrkesutövare fick 2 % av befolkningen 12 % av inkomsten i portioner per yrkesutövare på 8.000 kr. och mer under det 85 % av befolkningen med inkomster per yrkesutövare på 0—2.500 kr. bara fick 58 % av inkomsten och mellanskiktet med inkomster mellan 2.500 och 8.000 fick något mindre än 1/3 av all inkomst och var 13 % av befolkningen. Härvid har som följande tabeller visa, i folkräkningsuppgifterna i tab. I inkomsten beräknats per personhet, d. v. s. barn under 15 år har räknats som halva personer.

Till jämförelse lämnas uppgifter tagna från 1934 års inkomster enligt taxeringarna 1935 och som ställa sig något ofördelaktigare för de lägre inkomsttagarna. I de från folkräkningen gjorda på en sammanställning av yrkes- och socialgruppers medelinkomster baserade tabellerna ha en del högre inkomster kommit med. Enligt taxeringsuppgifterna få t. ex. 90 % av befolkningen inte mer än gott hälften av inkomsten år 1934.

INKOMST OCH FÖRMÖGENHET ENLIGT FOLKRÄKNING 1930

I.

Inkomst pr personhet	% av befolkning	% av totalinkomsten	Inkomst pr yrkesutövare	% av totalförmögenhet	förmögenhet per yrkesutöv.
0—1.700 kr.	90	68	1.145	48	2.491
1.700—5.700 „	8	25	4.354	34	18.571
5.700 kr. och mer	1	7	15.304	18	117.422

II.

Inkomst pr yrkesutövare	% av befolkning	% av totalinkomsten	Inkomst pr yrkesutövare	% av totalförmögenhet	förmögenhet per yrkesutöv.
0 kr.	18	—	—	—	—
1—2.500 „	67	58	1.320	44	3.111
2.500—8.000 „	13	30	3.622	32	11.847
8.000 kr. och mer	2	12	13.627	24	85.720

Taxerat belopp år 1934.

Taxerat belopp kr.	% av yrkesutövare	% av totalinkomst	Inkomst per yrkesutövare
0 kr. ..	19	—	—
1—3.000 „ ..	70	52	1.066
3.000—8.000 „ ..	10	33	4.886
8.000 kr. och mer ..	1	15	21.475

2 % av befolkningen får 12 % av inkomsten och 24 % alltså nära 1/4 av hela förmögenheten. 1 % av yrkesutövarna får 15 % av inkomsten och 90 % av dem få nöja sig med hälften. 1 % av befolkningen äger nära 1/5 av totalförmögenheten och mindre än hälften av all privatförmögenhet tillhör den socialgrupp, som kallas kroppsarbetare, d. v. s. 90 % av hela folket. Häri ingår en stor ägande bondeklass. 4 miljarder av samtliga de 15 miljarder nationalförmögenheten 1930 uppskattas till beräknas komma på dess lott. Ett faktum som gör att t. ex. i gruppen med inkomster över 8.000, där genomsnittsinkomsten per yrkesutövare är 13.600, likväl inkomsten per personenheter inte blir mer än 5.770 är, att i denna grupp finns så många beroende per yrkesutövare som 2,4, under det detta tal i andra grupper går ner från under 2 till 1,5 personenheter. Den utpräglade koncentration av förmögenhet, som dessa tal likväl vittna om, kan man få mycket drastiskt bestyrkt på annat håll.

DE FYRA STORA OCH DE 58 MÄKTIGA

I den s. k. mammututredningen, betänkande om folkförsörjning och arbetsfred är det officiella namnet, finns i del II en utredning om banker och maktkoncentration inom svenskt näringsliv av Frans Severin. Några fakta där visar, att liksom man i Frankrike kan ha skäl att tala om de 200 familjerna, som behärska Centralbanken, vi hos oss kan finna en betydligt mindre grupp, som har ett avgörande inflytande på de större bankerna och bolagen i industrin. Förvaltning och ledning av en mycket stor del av vårt lands näringsliv ligger i händerna på ett jämförelsevis litet antal människor. Det var 58 personer, chefer och styrelseledamöter i de 4 största bankerna, som 1933 innehade i 394 bolag (inberäknat bankerna) 590 styrelsemandat, därav 146 ordförande, vice ordförande och verkställande direktörsposter. Dessa bolag ha med reservfonder och övriga fonder ett kapital på 3.853 miljoner kr. År 1933 uppgick enligt taxeringen de till taxering uptagna bankbolagens och bolagens kapital till 4.842 miljoner kr. Alltså utgjorde de förut nämnda bankernas kapital nära 80 % av hela detta kapital. 191 av de 394 bolag, där dessa 58 personer voro styrelsemedlemmar, hörde till den åttondedel av samtliga, som ha så stort aktiekapital som 2 miljoner eller mer. Räkna man till det av dessa företag behärskade kapitalet också deras långa kredit, förlags- och obligationslån, som företagens styrelse kan anses behärska, kommer man upp till inte 4.842 miljoner utan 5.257.

Kommer härtill att några av företagen äro försäkringsföretag, där utom aktiekapital och reservfond man får räkna med en större kapitaltillgång bestående av säkerheten för försäkringstagarnas fordringar, vars användning också om den är begränsad av regler beror av företagens styrelse, borde ytterligare 897 miljoner läggas till den förut nämnda summan.

Till maktkoncentrationen bidrar dessutom, att de fyra bankernas insättarkapital, som (på längre lån såsom de-

position och kapitalräkning) var nära 2/3 av insättarkapitalet i alla banker eller 1.905 milj. liksom föregående inom vissa gränser bestämmas till placering av bankchefer och -styrelser. Vi få alltså en slutsumma på över 8.000 milj., som även om någon dubbelräkning skett går upp till hälften av den del av nationalinkomsten, som enskilda personer deklarerar för och som 1930 var 15.313 milj. Denna hälft av nationalinkomsten behärskas mer eller mindre fullständigt av 58 personer.

Jämfört med detta faktum förefaller ett annat mindre förvånande nämligen att i de 10 i storlek därpå följande bankerna (de två statsägda ha inte räknats med) 90 nya personer, som inneha 341 mandat i 164 bolag bestämma sammanlagt över 1.991 miljoner, alltså nya nära 2 miljarder till de föregående 8, d. v. s. 10 miljarder investerade i 558 bolag, där 148 personer inneha 930 styrelsemandat, varav 216 ordförande, vice ordförande och verkställande direktörsposter. Och av dessa 216 inte mindre än 146 fördelade på storbankernas 58 direktörer och styrelseledamöter.

DUBBELTJÄNSTER SOM RESPEKTERAS

Man må ju knappast förvånas, när man årvis i riksdag och föreningar följt diskussionen kring dubbeltjänsterna och sett mogna män överväga, om vid 3.000 kr. eller 6.000 kr. i inkomst för mannen, hustrun skall berövas sin allmänna tjänst eller t. o. m. sitt arbete i enskild industri, om mot denna maktkoncentration och detta hopande av säkerligen inte njuggt avlönade bisyssor ingenting åtgjorts. Att beröva en gift servitris hennes yrke går så mycket lättare än att avhända en 10-dubbel styrelsepamp någon av hans inkomstkällor. Denna synpunkt kan förefalla skäligen oväsentlig i jämförelse med den förra, risken av en koncentration av makt i ett fåtals händer. En sådan kan likväl som Severin framhåller, innebära vissa fördelar, ge en starkare ryggrad åt bankerna och förmåga att tåla påfrestningar i onda tider, hindra panik och bidra till att bankkrascherna inte bli så talrika, lättare flytta över överskottsmedel, alltså ge större rörlighet åt kapitalet, kanske också ge möjlighet till större översikt över placeringar och att bättre bedöma läget inom industrin. Och så ha vi de vanliga skälen för koncentration, att en slösaktig konkurrens hindras. Dessa fördelar kunna inte uppväga den uppenbara risken av, att alltför mycken makt lägges i en hand, att missbruk bli följden, att t. ex. företag gagnas, som äro lierade med storbankernas ledande grupp och nya konkurrerande företag till samhällets nackdel få svårt att skaffa sig kredit.

I Frankrike där Centralbanken säges ha kunnat göra obstruktion mot regeringens politik att bereda arbete men samtidigt gynnar rustningsintressena, tycks nu en av den nya regeringens första åtgärder bli att se till att också i denna institution nationens intressen få ett visst utrymme.

En bättre fördelning av brödet och en tryggare fördelning av makten är vad vi i höst behöva samlas för i vårt land.

ARBETARUPPLYSNING I ENGLAND INTERVJU MED BLIVANDE ENGELSK BRUNNSVIKSGÄST

Högt uppe på en backe, strax utanför Helsingör, ligger den internationella folkhögskolan, just nu klädd i sommarens blomsterprakt och frodiga grönska. Där samlas många olika människor från många olika land, för att under någon tid få njuta av en god undervisning, en vacker natur och ett gott kamratskap mellan lärare och elever från olika nationer.

Här kommer också många stora personligheter till skolan, som lärare eller som gäster eller som bådadera. För tillfället gästas den av mr Ernest Green från London, generalsekreterare för Workers' Educational Association (Arbetarnas bildningsförbund) i England.

Vi sitter i biblioteket och talar om engelsk arbetarrörelse och naturligtvis särskilt om bildningsarbetet medan stroferna från engelska och tjeckiska sånger tränger in till oss från "dagligstuen", omväxlande med danska

och svenska. Vi frågar mr Green om han har varit i Sverige. Det har han, en gång för några år sedan, då han gästade Brunnsvik. Han säger att han tycker mycket bra om Brunnsvik och gläder sig att åter få komma dit. Han är nämligen en av dem som skall leda kursen om engelsk arbetarrörelse på Brunnsvik i sommar.

Vi frågar vad han tycker om Sverige för övrigt.

"Very well", säger han. Jag har det intrycket att svenskarna är ett arbetsamt och godmodigt folk, kanske litet stela av sig, men präktiga. Och jag har stor beundran för ert ABF och ert upplysningsarbete, som till någon del sammanfaller med det engelska.

— Kan Ni göra en jämförelse mellan den engelska och den danska arbetarupplysningen?

— Det är däremot svårare för mig att göra, då det är första gången jag besöker Danmark, och således inte känner så mycket till de danska förhållandena. Men jag kan emellertid tala litet om den engelska upplysningens särprägel, nämligen den nära förbindelsen mellan Workers' Educational Association (W.E.A.) och universiteten, av vilka det finns 22 i England.

De engelska universiteten har allaredan på ett tidigt stadium påbörjat ett mycket omfattande

Detta märke garanterar
äkte Kockums-emalj!

För Edra kärars hälsa
— använd mer **EMALJ**

Emaljkärnen bevara livsmedlens goda, aptitretande smak på ett sätt som inga andra kärn. Det är något så rent med emalj, något så hygieniskt och praktiskt. Maten kan serveras direkt ur kärnen som även äro prydliga att ha på bordet. Men, se till att Ni får

KOCKUMS

— den snövita, starka, svenska emaljen

KOCKUMS EMALJERVERK — RONNEBY

ALBYL

hjälp

Vid reumatism, influensa, ischias samt vid förkylningar och huvudvärk är Albyl vad Ni behöver. Lindrar omedelbart de mest envisa smärtor. Ha därför alltid Albyl hemma och tag med dem på resan. Trevligt förpackade i bleckaskar om 50 tabletter till ett pris av kr. 1:50 pr ask. — Fås på alla apotek.

AKTIEBOLAGET LEO HÄLSINGBORG

folkupplysningsarbete, men W.E.A:s särskilda förtjänst är, att det har eliminerat den starka akademiska prägeln som universitets-folkupplysningen först hade. Universiteten och W.E.A. arbetar nu i gott samförstånd och med ett ganska vitt utbyggt organisationssystem. I varje "county" (län) i Storbritannien finns en lokal administration som är ansvarig för upplysningsarbetet och som bl. a. tillsätter de fasta lärare vilka leder den allmänna undervisningen. Till varje universitet är knuten en särskild kommitté som till hälften består av medlemmar tillhörande W.E.A. och till hälften av medlemmar representerande universitetet. W.E.A. leder själva undervisningsarbetet, medan universitetets medlemmar intager en rådgivande ställning.

— Försiggår arbetet i studiecirklar?

— Ja, fast vi kallar det för klasser, och deltagandet är naturligtvis frivilligt. Det består av elementära klasser, klasser för vidare komna och fortsättningsklasser, av vilka några sträcker sig över tre år och däröver. Eleverna möter en gång i veckan till två timmars undervisning. Denna omfattar skilda ämnen, och så i övrigt är det hemanarbete. För att kunna få tillskott, skall en klass bestå av minst 12 medlemmar och högst 24. För närvarande finns det 3.000 sådana klasser organiserade av W.E.A., spridda över hela Storbritannien. Förutom dessa är där minst lika många organiserade av andra organisationer. Undervisningen slutar inte med

någon examen, utan tar sikte på den bästa möjliga utbildning för eleverna innanför deras speciella områden.

W.E.A. utför också ett betydligt propagandarbete, t. ex. vid s. k. vandringsutställningar, som går från plats till plats, och vilka är offentliga. Där delar man ut broschyrer, studiematerial, förevisar kulturell film, håller föredrag om W.E.A., och så vidare. Det är uteslutande vuxna, d. v. s. unga över 18 år, som W.E.A. arbetar med. Rörelsen sätter som mål för sin propaganda och sitt arbete, att göra det möjligt för varje barn och varje ung människa, som har anlag därtill, att komma vidare från den allmänna folkskolan och fram till universitetet. Samt vidare att sträva efter likaberättigande i undervisningen till fördel för alla samhällsklasser.

Hur är det ekonomiska underlaget för detta omfattande arbete? Från de lokala organisationernas administration har man det sistförflutna året fått cirka 100.000 pund sterling (omkr. 2 milj. sv. kr.) och omkring 75.000 pund sterling från staten. Detta täcker 2/3 av utgifterna, och resten får man så försöka anskaffa från andra håll genom frivilliga gåvor och bidrag från fackföreningar och andra liknande organisationer. W.E.A. har aldrig mottagit ett öre från staten till administrationsutgifterna, då man genom detta önskar att stå fullkomligt fritt och neutralt. Staten betalar blott till lärarlöner. Men här har staten gjort en generös gest med hänsyn till de lärare som är fullt anställda vid detta arbete. Var och en av de nämnda universitetskommittéerna kan anställa tre sådana lärare och staten betalar 2/3 av lönen, dock icke över 300 pund sterling (cirka 6.000 sv. kr.) för var och en årligen.

Hur omfattande det arbetet är som utföres av Workers Educational Association får man ett intryck av, när man hör att det sistlidna året fanns omkring 60.000 elever, varav 11.500 var anmälda i de treåriga klasserna. Man förstår den stora betydelse för folkbildningen detta har, och Mr. Green är i sin fulla rätt, när han slutar sina uttalanden med att säga, att W.E.A. är ett av de bästa medlen till att bygga en bro över klyftan mellan akademikerna och arbetarna i Storbritannien.

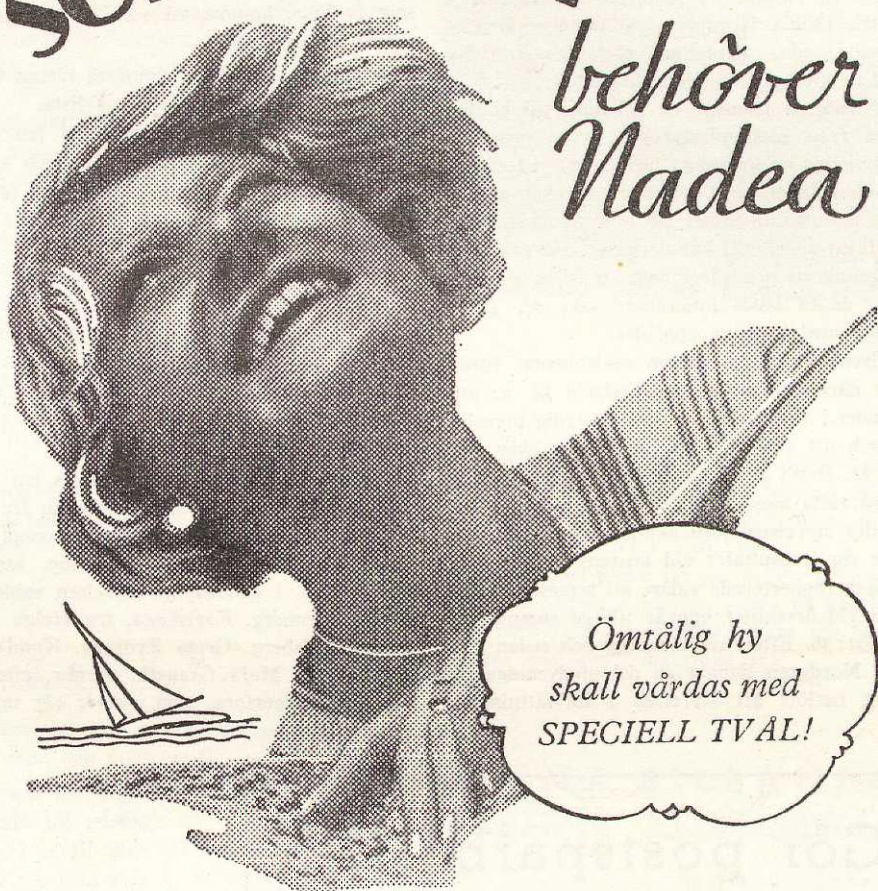
Mr. Green är en självbildad man, som inte har fått annan kunskap efter grundskolan än den han själv har arbetat sig fram till. Från början var han järnarbetare i en ingenjör-firma, och deltog i fackförenings- och studiearbetet redan vid unga år. 1923 blev han distriktsekreterare i Yorkshire för W.E.A., och 1929 kom han till London som assistent för generalsekreteraren. Vid dennes död 1934 blev han själv generalsekreterare. För närvarande är han även fredsdomare.

Om den politiska situationen vill Mr. Green inte uttala sig, men han hoppas att vår tids ungdom är inställd på fred och fredsarbete, samt att den vill taga vara på alla de möjligheter ungdomen av i dag har till att bilda och utbilda sig. Den sympatiske, grånande folkupplysningskämpen har själv fått arbeta hårt för det vetande han har, och därför menar han ungdomen må tillvarata de bättre möjligheter den har fått, jämfört med den generation han tillhör.

Karin W. PERSSON

SOLTORR HY

behöver
Nadea

Ömtålig hy
skall vårdas med
SPECIELL TVÅL!

Överfettad, behagligt mild tvål smörjer hudens porer, motverkar *sträv* och *fnasig* sommarhud.

SOLEN är underbar — men torkar **S**ut Er hud, som känns spänd och sträv genom brist på hudfett. Den behöver vårdas alldeles särskilt väl för att hållas mjuk och smidig!

Gör något åt det!

Ni behöver en *annan* tvål... en Gahns Nadea för torr hud med ett överskott av fett, som förmår tränga ner i porerna och smörja talgkört-

larna. Nadeatvålen tillför extra näring och rengör samtidigt effektivt utan att irritera en kanske solbränd hud. Skaffa Er denna välgörande sommartvål. Massera försiktigt in dess fetala lödder både morgon och kväll!

Nadeatvålen fr. Gahns gamla välkända fabriker finnes i tre, helt olika typer: Grön, fettlösande tvål för FET hud. Gul, överfettad tvål för TORR hud. Brun, mild, fet tvål för NORMAL hud

NADEA

för torr hud

DE SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORNA RUSTADE TILL ÅRETS VAL

Örebro läns socialdemokratiska kvinnodistrikt har hållit konferens.

Ordf. i distriktet, fru Elisabet Karlsson, öppnade konferensen med ett varmhjärtat tal, var hon främst hälsade kvinnoförbundets representant fru Olivia Nordgren välkommen. Representerade voro dessutom socialdemokratiska partidistriktet och ungdomsdistriktet.

Fru Nordgren frambar en hälsning till konferensen från förbundsstyrelsen. Hon erinrade om ökningen av kvinnliga medlemmar i förbundet och i länet, men att ännu mycket arbete fanns att utföra. Slutet av anförandet formades till en appell till kvinnorna att slå vakt om vår demokrati och vår frihet, en frihet som så många andra lands innevånare saknade. Talet mottogs med kraftiga applåder.

Styrelsens berättelse liksom revisorernas föredrogs därefter. Styrelsen påpekade bl. a. att förbundet i Örebro län är stätt i stadig utveckling och att anslutningen till partiet ökar för varje år. Detta ger anledning att tro att vi äro inne på rätta vägar. De framgångar som nåtts hoppades styrelsen även skulle komma att avspegla sig i resultatet vid höstens val.

Styrelsen rapporterade vidare att semesterhems-kassan vid årsskiftet uppgår till en summa av kr. 1.492:36. Efter överläggning och sedan fru Olivia Nordgren lämnat en del upplysningar i ärendet beslöt att styrelsen i fortsättningen

skall arbeta för att söka realisera semester-hemstanken.

Studieledaren fru Sara Rosenström rapporterade att nio studiecirklar voro i verksamhet, samtliga anslutna till A. B. F. samt att antalet medlemmar i dessa cirklar var 117.

Årets val inleddes av hr K. Edv. Hellqvist, med ett anförande som sedan kompletterades av fru Nordgren, vilken påpekade vilka frågor som tydligen komma att stå i förgrunden vid riksdagsmannavalet.

Konferensen beslöt att uppsätta tvenne kvinnliga kandidater till valkretsens lista.

Efter middag på Storgården höll fru Olivia Nordgren ett föredrag om utredningen av frågan om understöd till änkor med barn och dithörande spörsmål. Härefter uttalade sig konferensen för att detta slags pensionering borde beslutas i huvudsak enligt de linjer som utarbetats av riksdagen. Konferensen fattade således samma beslut i ärendet som årets förbundskon-gress.

Till verkställande utskott återvaldes fru Elisabet Karlsson, fru Hanna Nilsson och fru Sara Rosenström, suppl. fröken Elvira Jansson, Hedvig Karlsson och Ester Andersson, samtliga från Örebro. I den övriga styrelsen valdes fru Mina Uddenberg, Karlskoga, fru Helga Bernström, Hallsberg, Greta Rydberg, Kumla, och nyvaldes fru Maja Granath, Almby, efter fru Högberg, Degerfors, som avsåg sig uppdra-

get. Till revisorer återvaldes fru Elisabet Deino, Tora Karlsson och Anna Andersson. Till studieledare återvaldes fru Sara Rosenström. Härefter lämnade fru Elisabet Karlsson en sammanfattande rapport om kvinnoförbundets nyligen hållna kongress.

Den livliga och om arbetsvilja och saklighet präglade kvinnokonferensen avslöts därefter.

MORGONBRIS LÄSARE DISKUTERA KVINNOKLUBBARNAS KOMMENTERA DEBATTEN OM "INTERNATIONALEN"

Vid Kirunaklubbens senaste månadsmöte upptog undertecknad som diskussionsämne artikeln i Morgonbris majnummer som ifrågasatte om texten i Internationalen är berättigad i det nutida Sverige. Efter diskussionen uppdrog mötet åt mig att i Morgonbris spalter redogöra för diskussionen. Vid läsningen av nämnda artikel, gör man sig frågan: Har artikelförfattaren, i mera handgriplig mening, konfronterats med de människor för vilka internationalens text är en skrämmande realitet, lika väl som en eggande kampmelodi, inte minst i det nutida Sverige. Vi människor ha ofta en benägenhet att se saker och ting ur vår egen lilla synkrets. Alf Ahlberg har i sin bok Tanke-livets frigörelse på ett mycket klagande sätt skildrat just denna bundenhet inom den egna hällans synkrets, som väl aldrig helt släpper

taget om oss människor. Men vi kunna fostra oss själva till förståelse för varandra och inte minst mot dem som leva på livets skuggsida, dessa i sin tur ha genom den ständiga arbetslösheten mer och mer känt sig stå utanför gemenskapen. Och det är mycket svårt för att inte säga omöjligt för till exempel en AK-arbetare att känna sig som något annat än en träl, alla samhällsliga rättigheter till trots. För det första saknar han många av de rättigheter, som den fria arbetaren anser som en självklar sak; han får leva sitt liv som en vagabond långt från familj och hemliv på de olika AK-förläggningarna. Dessa människor önska inget högre än att kunna försörja de sina, de tyngsta och svåraste arbeten avskräcka ej, bara det ger en inkomst som täcker dagsbehoven, och om möjligt något över till nyanskaffning och komplettering i hem som under arbetslöshetens gastkramning hota att falla sönder. Så har vi en annan grupp, de kommunala understödstagarna, vilka inom sig innesluta huvudsakligen kroniskt sjuka, samt änkor med många gånger stor barnskara. Om man går ut i livet med öppna ögon skall man finna trälarna över allt i vårt avlånga land, människor som faktiskt mistat sitt människovärde i den ändlösa fåfänga kampen att uppehålla livhanken. Man kan ej begära att det skall finnas så stort gehör för kärleksord om man ej bakom dessa kan sätta en realitet, och jag tror att om vi ändrar texten i Internationalen skulle dessa grupper känna sig ändå mer utanför den gemenskap, som borde finnas mellan arbetande och arbetslösa. Det går ej att resonera bort att en grupp av arbetarklassen, den vilken står i produktivt arbete har det relativt bra, den andra gruppen, de arbetslösa, står i dag vid den punkt där arbetarrörelsen startade, berövade det bästa, tron på sig själva.

Så länge vi har så mycket att kämpa för, så många kamrater som leva på och under existensminimum, så länge behöva vi alla sam-las under Internationalens nuvarande text. Den dag då vi genom socialismens förverkligande nått vårt mål kan denna fråga bli aktuell, före denna tid skulle en ändring bara innebära vad jag sagt tidigare, en ännu skarpare dragen gräns mellan arbetande och arbetslösa. Detta måste undvikas. Sida vid sida skola vi under Internationalens toner bygga upp vårt drömda framtidsland. "Från mörkret stiga vi mot ljuset, från intet allt vi vilja bli."

SIV

Gör postsparbanken till Eder bank Ty — det är bekvämt —

Bor Ni på landet,

behöver Ni icke kasta bort tid och pengar på stadsresor — postkontor, postexpedition, poststation eller lantbrevbärare finnes på nära håll.

Bor Ni i stad

stå alla postanstalter därstädes till Eder tjänst — när Ni vill under den tid de hållas öppna.

Postsparbanken är därför »banken som alla nå».

— den är säker som staten själv.

Svenska staten står som garant för alla insatta medel.

Gör det NU!

Begär endast att få en postsparbanksbok å närmaste postanstalt — så enkelt är det.

FRÄNÖKLUBBEN SÄGER SITT ORD DÖDENS SKÖRD

Visst är det sant att vi till en stor del har det betydligt bättre än våra fäder, men om vi tar i betraktande denna stora skara arbetslösa och deras bittra och tröstlösa kamp för tillvaron, som till stor del är en följd av industriens rationalisering, samt våra skogs- och flottningsarbetares hårda liv och umbäranden, måste vi säga oss att än återstår mycket. Och så finns så mycket nöd och elände. Möter man ej, om man låter tankarna gå utanför Skandinavien gränser, dessa krigsmoln och denna gnagande oro för framtiden? Nog tycka vi att "Internationalen" är berättigad. Och skulle vi som har det en smula bättre ställt, vi en bråkdel av alla dem, som lida under svält och förtryck, vara de, vilka ändra ord till en sång som denna. Nej, låt oss vara med och sjunga den länge än, solidariska med alla kämpande medmänniskor. Men det finns så många andra vackra sånger i vår sångbok, som vi kan sjunga vid våra möten när vi önskar omväxling, eller är i behov av en ljuvsare stämning. Sänder på samma gång en hälsning från Fränö socialdemokratiska kvinnoklubb.

T. S.

Västerviks Socialdemokratiska kvinnoklubb fick sorg vid budskapet att änkefru Elvira Spångberg avlidit efter en tids sjukdom. Med hennes bortgång förlorar klubben och den socialdemokratiska rörelsen i Västervik en av sina mest hängivna medlemmar. Hon tillhörde den första socialdemokratiska klubben tills den nedlades, var sedan som enskild medlem ansluten till arbetarkommunen under många år. När den nuvarande klubben bildades inträdde hon i styrelsen och var i många år klubbens kassör. Hon har nedlagt ett intresserat och gediget arbete även utom styrelsen. För detta äro vi tack skyldiga och minnet av Elvira Spångberg skall alltid sporra oss till fortsatt arbete för de idéer som varit hennes livsmål. Vid gravnen nedlade klubbens ordf. en krans, med några ord erinrande om hennes gärning och frambar klubbens tack. Vidare buros fram kransar av kvinnogillet, arbetarekommunen och logen Stegeholm. Sedan den rika blomsterskörden nedlagts utfördes goodtemplarordens begravningsritual, varefter fanorna sänktes som en sista hälsning och den stämmingsfulla akten var över.

Karin Norlinder

i flera föreningar, däribland goodtemplarlogen. Sällan går en tillställning av stapeln i arbetarkommunen eller kvinnoklubben, utan att vår kära "Kare" sköter kaffehurran. Hon bär med heder namnet arbetarkvinna. Vi, alla hennes kamrater, sända på högtidsdagen våra varmaste lyckönskningar och hoppas: Mätte hon leva i hundra år!

RAPPORTERA! REKVIRERA!

Klubbstyrelserna torde uppmärksamma stadgarnas bestämmelser om rapportering. Om klubbarna slarva med sina rapporter till distriktet blir distriktens rapporter till förbundet försenade och arbetet försvåras. Vidare måste klubbarna läsa sina stadgar och fullgöra sina skyldigheter mot de obligatoriska fonderna. Bildningsfonden ger möjlighet för våra kamrater att bevista folkhögskolor och dessa kurser i sin tur skapa fram många dugliga krafter i agitationen. Om vi kvinnor i våra organisationer ha samma ordning, reda och punktlighet som vi ha i våra hem, komma de socialdemokratiska kvinnoklubbarna att bli mönster att efterlikna. Kom ihåg: att ett välskött hem ger trivsel, och en klubbs styrelse som arbetar redigt drar nya medlemmar till rörelsen.

De nya stadgarna ligga nu färdiga, likaså kongressprotokollet, som säljes till ett pris av kr. 1:50. Klubbmötesaffischer samt arbetsmaterial äro färdiga och provexemplar sändas till distriktsstyrelserna som får visa klubbarna provmaterialet. Beställningarna kan sedan ingå endera direkt till förbundsexpeditionen eller genom distriktsstyrelsen.

Till valet kommer förbundet att utge några små broschyrer av fru Sonja Branting-Westerstahl över de internationella frågorna, av Alva Myrdal om några problem som rör barnen samt av Disa Västberg om de aktuella frågorna som vi möta i valrörelsen. Vidare kommer Morgonbris juli-, augusti- och septembernummer att bli förstklassiga valnummer. Tidningens upplaga måste öka under valtiden och rekvisitionen bör inkomma i god tid. Vi hoppas att alla våra duktiga medlemmar sätter en ära uti att arbetarklassens kvinnor upplysas om valets betydelse för hem och familj.

Förbundsordföranden.

60 ÅR

Fru Mina Arndorw i Örebro har fyllt 60 år. Hon står fortfarande mitt uppe i arbetet och hon har med åren t. o. m. ökat sin arbetsbörda. Hon är ledamot av länets landsting och ledamot av Örebro stadsfullmäktige. Det största intresset ägnar hon åt fattigvård och barnavård. Hon är således ledamot av anstaltsnämnden, ledamot av barnavårdsnämnden, vald från fattigvårdsstyrelsen. Vidare är hon ledamot av tremannanämnden, ordförande i länets barnavårdsförening, ledamot av nykterhetsnämnden, ledamot av länets barnavårdsförbunds styrelse, ordförande i styrelsen för barnmorskornas länsorganisation, ledamot av styrelsen för Örebro läns slöjdförening och medlem av styrelsen för kommunala flickskolan m. m., som alltid följer de offentliga uppdragen åt.

Det är således inte så litet en kvinna kan hinna med på lediga stunder. Att fru Arndorw även är medlem av partiet och socialdemokratiska kvinnoklubben är klart, och att hon allt efter tid och möjlighet hänger med i arbetet. Allt fortfarande står hälsan och krafterna bi och intresset för uppgifter är lika levande. Hon tillönskas ännu många år av arbetsduglighet och obruten handlingskraft.

EN DUKTIG PIONJÄR

65 år fyller den 4 juli Edsbyns soc.-dem. kvinnoklubb's äldsta medlem, fru Karin Norlinder.

I tidiga barndomen började hon sin kamp för det dagliga brödet, och hennes sanna berättelser ur livet stämma oss yngre till en tacksam tanke på vad våra förkämpar i arbetarrörelsen uträttat till vårt bästa.

Fru Norlinder har, trots åldern, enastående god vigör och verksamhetsförmåga. Hon är medlem

MIINA SILLANPÄÄ PARTIETS HEDERSMEDLEM

Vid Finlands socialdemokratiska partis nyss hållna kongress valdes tre hedersmedlemmar. En av dem var Miina Sillanpää. Hon fyllde 70 år den 4 juni. Och då hyllades hon av hela Finlands arbetarklass, män som kvinnor. Ja, hyllningarna kommo nog också från andra samhällslager, ty Miina har med åren tillvunnit sig en allt större respekt också bland politiska motståndare. Hon är nämligen en kvinna av sällsynt resning. I sin gröna ungdom stod hon i textilfabrik. Hon provade också på husligt arbete och blev intresserad för organisation av hembiträderna. Men större framgång hade hon inte, det skall erkännas. I stället blev hon avhånad i borgarpressen för sina "galna" krav — tänk hembiträderna skulle ha någon kväll ledig i veckan, också deras arbetsförhållanden skulle regleras genom lag! Men åren ha gått. Sillanpää kom tidigt i riksdagen, där hon ända till 1933 års val satt som en på alla håll aktad medlem. 1926 blev hon socialminister i Tanners regering. Kvinnofrågorna och barnavården har alltid legat henne närmast om hjärtat, men annars har intet mänskligt varit henne främmande. Trots sin höga ålder sköter hon nu sekreterarposten i Socialdemokratiska kvinnoförbundet — sedan hon blivit pensionerad från Andelsaffären Alanto, där hon verkade flera år som restauranginspektis. Men inte kunde hon slå sig till ro. Hon måste få vara aktiv i arbetarrörelsen. Miina Sillanpää har verkat ofantligt för de finska arbetarkvinnorna och arbetarrörelsen i allmänhet. Hon är en god och alltid strålande glad och vänsäll människa. Vår hälsning på 70-årsdagen!

I Gusumsklubben

I Ronnebyklubben

I Skönsmons kvinnoklubb

I Spångaklubben

UNDER NYA FANOR

Ronneby socialdemokratiska kvinnoklubb har invigt sin nya fana. Kvinnoklubben hade inbjudit Kallinge soc.-dem. kvinnoklubb samt Ronneby och Kallinge arbetarekommuns och soc.-dem. ungdomsklubbers medlemmar. Ett par hundra personer hade infunnit sig till den med grönt och blommor smyckade lokalen. Efter ett par musiknummer hälsades festdeltagarna välkomna av klubbens ordf. fru Berta Rundkvist, som framhöll att det var en minnesvärd stund som deltagarna samlats till, då klubbens första fana skulle invigas. Festtalet hölls av kvinnodistriktets ordf. fru Anna Johansson. Talarinnan erinrade om arbetarrörelsens kamp under ett halvsekel för skapande av bättre livsvillkor för de lägre samhällsklasserna samt framhöll fanan som symbolen för fred och frihet. Under en kraftig applåd blottades den nya fanan, en vacker röd duk av handvävt siden med klubbens inskription över en grön lagerkrans i vackert broderi. Efter avtäckningen samlades klubbens medlemmar under fanan och sjöng unisont, varefter en klubbist föredrog en av henne själv författad dikt. Sedan vidtog ett kamratligt samkväm, där ABF:s manskör medverkade.

Skönsmons socialdemokratiska kvinnoklubb, f. d. Kubikenborgsklubben, har likaså hållit en anslående invigningsfest för sin fana under stor tillslutning av medlemmar och intresserade partivänner. Programmet började med hälsningstal av fru Signe Björklund, varpå, efter några vackra musiknummer, invigningstalet hölls av red. A. Gillström. Han slöt med utbringandet av ett med kraft besvarat leve för det nya samlingstecknet, en röd och vackert komponerad fana. Efter invigningen deklamerade tvenne medlemmar ett par dikter, tillägnade fanan. Slutligen medverkade ABF-kvartetten med några livligt senterade sångnummer. Efter kafferasten höll ordf. fru Signe Björklund ett uppmärksammat föredrag över ämnet Kvinnan, hemmet och samhället, avtackat med hjärtliga applåder, varjämte programmet ytterligare utfylldes med god musik av Gidlövs kapell och unison sång. Festen, som präglades av en utomordentligt god stämning, följdes av en stunds dans.

Deltagarna i Surteklubbens invigning av den nya fanan

Spånga kvinnoklubb har firat sin 20-åriga tillvaro i Spånga Folkets hus.

Ordföranden höll en återblick över de gångna 20 åren. En prolog upplästes av författarinnan själv — en klubbkamrat. Ett intressant föredrag hölls av fru Maj Jönsson. Därefter förekom talkör, sång till luta, sketchen Morgonbris och en påsktablå. Klubben uppuktades med en jubileumsklubba samt telegram.

Surteklubbens faninvigningsfest öppnades av ordföranden, varefter fru Therese Svensson, Göteborg, höll ett präktigt agitationsföredrag, vari hon betonade nödvändigheten av, att även kvinnorna skolas inom partiet. Hon efterlyste kvinnorna från ungdomsklubbarna, vilka till största delen förloras för partiet i motsats till de unga männen, som oftast med tiden inrangeras i partiarbetet.

Då kvinnodistriktets ordförande, fru Anna Gustavsson, Trollhättan, på grund av sjukdom förhindrats närvara, hade uppdraget att tala vid fanavtäckningen överlämnats till klubbens ordförande, fru Anna Wenner-Rosin, som, i anslutning till påpekande av de demokratiska pionjärernas ofta hårda kamp för rätten få följa den röda fanan, berörde nutidens förmaner men även faror. Genom den komposition, som valts för fanan, ville kvinnoklubben, sade talarinnan, symbolisera sitt medarbetarskap i kvinnoförbundet tillika med tanken, att kvinnorna därunder må vara rakryggade, uppåttsträvande och klarseende, allt medverkande till, jämte övriga goda krafter, att samhället till slut bygges på människokärlekens och förnuftsens grund.

Så upplästes den hälsning, som fru Gustavsson sänt, vari hon önskade klubben "kraft och mod att troget följa fanan, så den verkligen blir den hoppets och frimodighetens symbol, den är avsedd att vara", varefter avtäckningen skedde. Fanan hälsades med en hjärtlig och entusiastisk applåd av den fulltaliga publiken. Talarinnan fylkade med några ord fanan till de övriga partiorganisationernas fanor samt läste dikten "Vår röda fana", varefter publiken med hjärta och kraft sjöng Internationalen.

Gratulanter från partiorganisationerna i Agnesberg, Surte och Bohus talade därefter och höjde levan. Musik och sång bidrog ytterligare till en vacker avslutning.

Den socialdemokratiska kvinnoklubben i Skutskär har haft en lyckad och stämmingsfull faninvigningsfest, till vilken voro inbjudna samtliga styrelser i platsens soc.-dem. organisationer, de kooperativa kvinnogillena och medlemmarnas män.

Folkets Hus' kafé var dagen till ära festligt smyckat med blommor och grönt, gurlanger och en trevlig dekoration av Morgonbris' vinjetter från klubbens bildande till nu. Festen öppnades med sången »Arbetets kvinnor», varefter klubbens ordf. Ciyor Wallin hälsade de församlade välkomna och med några ord berörde anledningen till dagens fest och tillkomsten av fanan. Efter medverkan av klubbens egen sångkör och musikkapell läste fru Wallin ett par berättelser av Johan Olov Johansson. Hr Einar Jönsson höll därefter ett intressant och givande föredrag samt invigde fanan. Fru Wallin läste en av henne själv författad dikt »Vår fana», varefter kören sjöng »Den röda fanan» och »Internationalen» sjöngs unisont. Efter kaffepausen läste fru Wallin några dikter av Harry Blomberg och Dan Andersson. Hr David Ek-löf talade för partiorganisationerna och lyckönskade klubben till dess nya samlingstecken. Fru Alma Grip talade för gillena samt minde om kvinnornas kamp under tidigare år och om det arbete som utträttats för arbetarrörelsen. Den utomordentligt trevliga, stämmingsfulla och gedigna festligheten avslutades med »Arbetets söner».

BOHUSKVINNORNA HEMSLÖJDA MODERNT

Ur Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning saxa vi följande presentation av en utställning, som tillvunnit sig stort intresse och popularitet: Kvinnorna i Bohusläns stendistrikt göra vid årets svenska mässa sin debut inför offentligheten. Genom enskilda personers förmedling har tillfälle nu beretts stendistriktets kvinnor att göra en insats på hemslöjdens område och bohuskvinnornas monter på mässan ger en mycket god föreställning om de resultat som nåtts. Särskilt aktuella för badsäsongen äro de praktiska och trevliga strandmadrasserna. Att ha en sådan madrass med sig på badstranden betyder en skön och bekväm vilomöjlighet. Transporten till och från stranden kan ske lätt och behändigt. Det är bara att rulla ihop madrassen och spänna om de därför avsedda banden, så har man ett lätt transportabelt paket. Vidare finnas mjuka och behagliga tennissockor och ett stort urval av trasmattor i olika färgsättningar. Den i senaste modet anbefallda städ-rockmodellen finns också att beskåda i några trevliga exemplar.

Den lustiga och trevliga djurparken räknar representanter för många olika djur på jorden, små behändiga tingestar som böra ha alla utsikter att bli populära mascots och större som lämpa sig förträffligt till leksaker. Man kan nog spå att de mjuka, trinda grisarna t. ex. som äro så förtjusande perfekta alltifrån trynet till svansens yttersta knorr äro predestinerade att bli älsklingsleksaker, när de komma i barnhänder.

Bohuskvinnorna äro som synes fullt modernt inriktade i sin verksamhet, som uteslutande avser att tillfredsställa aktuella krav och önskemål. Deras alster präglas av smak och stil och varenda detalj är utförd med den mest minutiösa omsorg. Handledningen har tydligen varit god och det sätt på vilket den utnyttjats har givit ett nästan överraskande perfekt arbetsresultat, som bådär mycket gott för den fortsatta verksamheten.

Den slangen håller luften!

Trelleborg Special
levereras fullt färdig från fabriken med sammansättning och ventillapp vulkaniserade. Lättpumpad - tack vare Trelleborgs specialtillverkade röda ventiltummor. - Garanteras lufttät.

TRELLEBORG
slang däck
TRELLEBORG SPECIAL TRELLEBORG T-NABB

Säkraste utrustning för cykelfärden.
Erhållas hos cykelhandlare.

Fin bryning, saftig stek och god sås med

Gloria-G
MARGARIN
med hög brännpunkt

Jukon Sårsalva

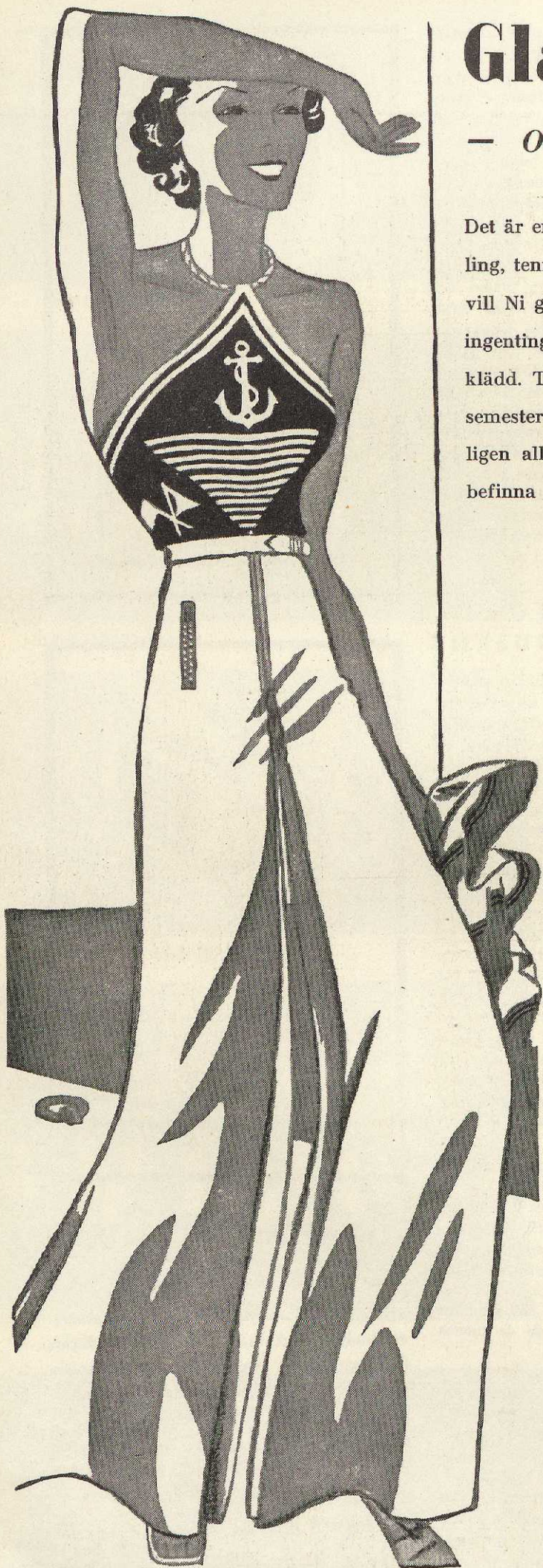
har hjälpt och kan fortfarande hjälpa.

Alla känna till »JUKON»-salvans egenskaper vid hudens vård, brännskador, ömma fötter, friska sår av alla slag, utslag samt vid späda barns skötsel. **JUKON SÅRSALVA** förhindrar inflammationer och läker snabbt. Ha alltid »JUKON» tillhands, då är Ni trygga.

Finnes i apotek, sjukvårds-, kemikalie- och parfymaffärer. Stor tub 2 kr., mindre 1 kr.

AHLANDER & ÖHRSTRÖM, Göteborg 7

Glada sommardagar

— och allt som hör till från Pub

Det är en underbar tid som väntar — härliga timmar på badstranden, segling, tennis, camping, utflykter, resor... För att kunna njuta fullt och helt vill Ni gärna ha praktiska och vackra saker med och på Er. Det finns väl ingenting som så höjer tillvarons behag som att veta sig rätt och klädsamt klädd. Tag en tur genom Pub, innan Ni ger Er av ut till landet eller på semesterresan och sök ut det Ni behöver och som klär Er. Pubs har verkligen allt för att Ni skall taga Er förtjusande ut, var Ni än kommer att befinna Er i sommar!

För strand-, sport- och campingliv

I år har Pub gjort stora ansträngningar, för att Ni skall göra fullständig succé på badstranden! På vår avdelning för strandelegans, 3 tr. upp, finns det en mängd förtjusande modeller för varje smakriktning.

- Shorts av blått bomullstyg finns från ..... Kr. 3:50
- D:o av vitt eller kulört linne från ..... Kr. 5:50
- Långa byxor av blått bomullstyg från ..... Kr. 4:50
- D:o av grå flanell från ..... Kr. 9:50
- Stranddräkter av olika slag i förtjusande modeller
och färger från ..... Kr. 10:50
- Strand- och tennisdräkt av vit eller blå panama .... Kr. 4:50

Det är alltid "något visst" med Pubs baddräkter "Twins" och i år äro de mer fulländade än någonsin. De finnas i alla möjliga färger och stickningar, samt i de moderna rutiga och randiga färgställningarna. Pubs "Twins" kännetecknas genom det lilla trevliga märket med tvillingfiskarna och finns från Kr. 4:50

På sportavdelningen b.v. finns just de trevliga och rejäla saker Ni önskar för sommarsporten eller campingturen. Som exempel vilja vi endast nämna ett cyklist- eller vandrartält för 2 personer, utfört av impregnerad, extra prima tältduk till ..... Kr. 15:—
Samma tält med fastsydd golvpresenning av tältduk Kr. 17:50

PUB

PAUL U. BERGSTRÖMS A-B., STOCKHOLM